El quadre- instrument

Per emprendre l'anàlisi dels temes, les implicacions i les pressuposicions de cada paràgraf hem dissenyat un quadre senzill:

Núm. de paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[x.y] [Oració]	T	Q	P
[z.t.] [Oració]	T2 *La implicació*	Q2	P2
[r.s.] [Oració]	*La implicació*	Q3	P3

A la primera cel·la de la primera columna posarem el número del paràgraf que analitzarem. Immediatament a sota reservem una cel·la per a cada oració del paràgraf que numerarem [x.y] on 'x' és l'ordinal del paràgraf i 'z' l'ordinal de l'oració dins del paràgraf. A la dreta de cada oració hi haurà els temes destacats que es detecten en l'oració. A la tercera columna les implicacions rellevants políticament i ideològicament que es puguin inferir; i a la quarta columna, les pressuposicions igualment rellevants en el sentit descrit més amunt.

Així, la segona fila del quadre s'ha de llegir de la següent manera:

1. A l'oració [x.y.] es diu que 'T'
2. Del que es diu a l'oració [x.y] s'infereix 'Q'
3. El que es diu a l'oració [x.y] pressuposa que 'P'

Els temes 'T' que conté una oració són molt sovint explícits, però a vegades són temes implícits que fins que no són inferits no esdevenen manifestos, de tal manera que després de ser inferits, a vegades són incorporats també a la columna dels temes, en una mena d'anar i

venir, de fet, propi de la mena d'escaneig que efectuem sobre els textos. Així l'exemple de la tercera fila s'ha de llegir:

1. A l'oració [z.t.] es diu T2
2. Del que es diu a l'oració [z.t.] s'infereix 'Q2'
3. La implicació inferida 'Q2' és també un tema de [z.t.]
4. El que es diu a l'oració [z.t.] pressuposa 'P2'

Pot passar també que les implicacions o alguna pressuposició s'incorpori a la columna dels temes. I que el tema sigui justament la implicació o la pressuposició perquè les altres coses que es diuen a l'oració siguin pràcticament irrellevants. En aquests casos, el sistema de lectura funciona amb la mateixa lògica que en els exemples que acabem de veure.

Per tant, el funcionament és gairebé automàtic i quan no ho sigui hi afegirem el comentari adient.

En general, destacarem els temes, les implicacions i les pressuposicions no només destinades a complir amb els objectius O-3, és a dir aquelles proposicions que revelen el mapa ideològic nacionalitari del diari, sinó també les proposicions (temes, implicacions i pressuposicions) rellevants políticament que contribueixen a dibuixar millor el perfil politico-ideològic general del diari.

4.4. Microanàlisis. Estructura discursiva, elements lingüistics, argumentatius, recursos estilístics i retòrics.

Les tres funcions sistèmiques que compleix el llenguatge, la ideacional, la interpersonal i la textual, harmonitzen –com diu FAIRCLOUGH (1995a, 58)– amb les funcions que ell definia per al discurs: representar el món, establir identitats i establir relacions. Per tant, podem partir de la hipòtesi segons la qual si el discurs és ideològic, impregnarà el text, que és una de les seves manifestacions. Es tracta, doncs, de veure les empremtes que la ideologia deixa en el text, quan aquest realitza les seves funcions: representa el món i n'estableix identitats i les seves relacions.

Evidentment, pel que fa a aquesta investigació, no és necessari observar totes les esferes de representació del món, ni totes les identitats, ni les seves relacions. L'àmbit específic de la política, el nacionalisme, les identitats en aquest àmbit i les seves relacions centraran l'interès de la microanàlisi.

El llenguatge dels editorials també estableix un tipus d'identitat per als diaris i els lectors, però aquesta dimensió ja l'hem estudiat com a pràctica sociocultural. Ara ens centrarem en l'àmbit del nacionalisme i dels actors que hi intervenen.

Així, doncs, pararem atenció a un seguit d'elements lingüístics, argumentatius i estilístics que poden mostrar les marques de la ideologia. A priori, les categories lingüístiques el lèxic, el subjecte identitari, les perífrasis verbals, les metàfores gramaticals i les estructures sintàctiques, poden donar rendiments. Pel que fa a l'argumentació, observarem la lògica –o la seva vulneració– en les inferències i suposicions que estableixen els editorials en els raonaments que efectuen. I, des d'un punt de vista estilístic i retòric –no exempt de relacions amb els dos anteriors– veurem els desplaçaments de responsabilitat, els volums relatius atorgats a les descripcions dels actors en conflicte, i les estructures i estratègies que maneguen els processos de comprensió del receptor i, indirectament, i en conseqüència, les estructures dels models mentals a través de les figures retòriques (VAN DIJK 1998, 263 *passim*).

La perspectiva comparativa

Veurem de seguida cada element per separat, però abans recordem que estudiem quatre diaris conjuntament, no només de forma aïllada. La possibilitat de comparar-ne els continguts facilita l'anàlisi crítica. L'existència de discursos diferents –suposant que siguin diferents– sobre els mateixos esdeveniments no només ratifica el fet que cada diari recorre al sistema de la llengua fent les seves tries, sinó que mostra la possibilitat d'haver fet tries alternatives en el moment de cada anàlisi particular.

No només es poden comparar els diaris, sinó que ocasionalment també es poden verificar les asseveracions fetes en el text editorial sobre altres textos (textos-origen), ja siguin discursos, com lleis o declaracions que poden estar recollides en altres formats no diaris. A vegades les diferències entre els textos dels diaris només serveixen per aixecar la sospita sobre la poca fiabilitat dels uns o dels altres i cal recórrer a terceres fonts per fer-hi comprovacions definitives (que no sempre són a l'abast).

La comparació entre els textos de diversos diaris i la verificació de les seves asseveracions així com l'observació d'eventuals transformacions dels textos-origen il·lumina ideològicament la diversitat, també la seva parcialitat (no imparcialitat) i aixeca la sospita sobre la credibilitat. Passem als terrenys on es mostra la particularitat.

Entre altres coses, la perspectiva comparativa pot permetre arribar a conclusions sobre la qualitat de veritable o fals d'algunes proposicions.

Lèxic

En opinió de VAN DIK (1998) el coneixement sobre els fets és projectat verbalment en forma de significats, i restringit parcialment per les possibilitats significatives dels mots i de les oracions en una llengua o una cultura determinada. Atès que els models inclouen opinions, les

quals solen tenir una base ideològica, també els significats derivats d'aquests models ideològics solen tenir aspectes ideològics:

> "Many of these opinions may be conventionalized and codified in the *lexicon*, as the respective negative and positive meanings of the well-known pair 'terrorist' versus 'freedom fighters'. Lexical analysis is therefore the most obvious (and still fruitful) component in ideological discourse analysis". (1998, 205)

Així, doncs, els noms i sobretot els adjectius que l'emissor tria per descriure els fets i els actors són només una de les múltiples opcions que ofereix el sistema de la llengua. Clar que per poder-ho veure cal un cert coneixement dels esdeveniments i de la llengua[10]. La utilització de termes com 'nacional', 'catalanitat', 'institucional', 'democràcia' o 'voluntat d'integració', comporten una certa visió i sovint càrrega valorativa, que es fa evident en els adjectius[11] com 'dolorós', 'lamentable', 'deplorable' o 'enverinat'. La combinació de substantius i adjectius pot tenir efectes similars: 'apartheid lingüístic', 'ignorància radical', 'ambigües actituds', etc. També els verbs poden tenir càrrega valorativa: 'exhumar', 'enganyar', 'rectificar', etc.[12]

És clar que aïlladament no es pot esbrinar en quin sentit –positiu o negatiu– es fa la càrrega valorativa derivada de la tria lèxica. El lèxic pot ser més o menys retòric, més o menys valoratiu o catastrofista, però el context permet deduir-ho i, sobretot, permet deduir a favor de qui actua.

D'acord amb això, el context (posició, estatus, poder, classe, gènere, 'raça', etc.) determinarà la tria lèxica dels usuaris de la llengua, però a més a més, les opinions personals o les del grup imposen una determinada restricció lèxica, ateses les implicacions ideològiques. Justament,

---

[10] FAIRCLOUGH (1995a) diu que dificilment es pot fer una bona anàlisi d'un discurs en llengua russa si es fa sobre la base de la traducció l'anglès.

[11] KERBRAT-ORECCHION (1980, 83-100) [citat a MAINGENEAU i SALVADOR (1995, 130)] proposa una classificació entre adjectius objectius (e.g. 'solter') i subjectius. Els subjectius es classificarien en afectius (e.g. 'magnífic') i avaluatius. Els avaluatius, al seu torn, es classificarien en axiològics (e.g. 'bell', 'bondadós'; i.e. en funció d'un sistema de valors) i en no-axiològics (e.g. 'llarg'; i.e. en absència d'un criteri fixat de discriminació avaluativa).

[12] Hi ha dues obres que recullen multiples exemples de lèxic esbiaxat. La primera és de Maria FRAGUAS DE PABLO (1985) *(Teoría de la desinformación)*, que malgrat compartir la creença en l'objectivitat, cataloga i argumenta un bon nombre d'estratègies mistificadores. La segona, és un desenvolupament del model de propaganda escrita per un del seus descobridors E. HERMAN (1992) *(Beyond Hypocresy)* que ofereix un diccionari de *Doublespeak* amb mostres com aquesta: "End of ideology: The begininig of total adaption to the existing power structure"; o aquesta: "Election, Free: A post-pacification election, in which the «hearts and minds» of the survivors are shown to have been won over by the force of pure reason" (136).

com fa veure VAN DIJK, el llenguatge políticament correcte es concentra en aquest aspecte del lèxic. (1998, 205)

El subjecte identitari

Es tracta de veure quin ús es fa dels noms de referència; si les conjugacions dels verbs són impersonals o personals; si s'identifica amb precisió l'actor de les accions o és sobregeneralitza; si el diari –en aquest cas sí que el tenim en compte– s'identifica com a autor de les asseveracions que fa ja sigui esmentant-se directament com mitjançant l'ús d'un plural inclusiu o bé amb l'ús de l'impersonal.

Al cap i a la fi, es tracta de posar en evidència com funciona la relació més estreta entre semàntica i pragmàtica, que són les oracions realitzatives (*performative sentences*) com ara: t'aconsello que..., hauries de..., etc. Aquests actes de parla posen de manifest que:

> "if these social relations are ideologically grounded for instance in relations of dominance and inequality, such relations may well also be displayed in the kind of speech acts speakers are (or feel themselves) entitled to accomplish" (VAN DIJK 1998, 209)

En l'editorial hi ha un enunciador sempre implícit. De tal manera que els editorial podrien anar tots sota l'encapçalament: 'el diari diu que:'. Efectivament això no ocorre, sinó que sovint en els enunciats o bé no hi és o bé apareix sota el plural inclusiu o encara més sovint sota una forma impersonal. Posat en el rol efectiu de líder d'opinió –el mateix diari–, que orienta, critica i suggereix què han de fer els polítics, el recurs a la forma impersonal no ha de ser sorprenent, però confirma la seva funció de lideratge. Un ús similar, *mutatis mutandis*, reflecteix un estudi sobre el comportament lingüístic d'un grup de treballadors en lluita realitzat per TURELL[13] (1991):

[13] En un altre article, però sobre la mateixa base empírica, TURELL (1988) planteja així la rellevància de l'estudi de l'ús dels noms i pronoms: "SR [self-reference] was chosen bearing in mind that nouns and pronouns are not exclusively seen as means of identifying referents, but also as a way of defining attitudes and expectations, and assessing each other's points of view and social values". (199)

> "Els tres grups usen més formes definides que impersonals, però els líders empren més formes impersonals que els treballadors en cadena i que els tècnics, i els tècnics més que els treballadors en cadena." (273)

Pel que fa a la identificació dels actors en el conflicte de què tracta l'editorial hi ha diverses variants. Dir, per exemple, que una resolució del Parlament compta amb la 'legitimació dels representants de la sobirania popular' quan no ha estat aprovada per unanimitat, sinó per una part dels diputats, seria una sobregeneralització. Usar el terme 'els nacionalistes' si només se'n parla d'un corrent, n'és una altra. La mateixa sobregeneralització es pot fer parlant de 'els catalans', 'els espanyols', 'els espanyolistes' o 'els catalanistes'. Per una part, hi pot haver una manca de rigor innegable i, per tant, la sobregeneralització comportaria una vulneració de la màxima de qualitat. I per l'altra, l'establiment d'inferències per inducció podria comportar una vulneració de la lògica elemental. En cada cas, s'haurà de discernir en funció del coneixement del context, del model d'esdeveniment.

L'atenció als sintagmes nominals és rellevant, perquè mostra el grau de precisió de l'editorialista en la identificació de l'agent de l'acció i comporta responsabilització o mitigació de la responsabilitat. Ometre el subjecte és directament un mecanisme de desresponsabilització, i també pot ser una forma d'amagar l'autor per eludir el qüestionament de l'acció o presentar-la com un fet consumat. Per exemple, en una afirmació com 's'ha escollit el 12 d'octubre com a festa nacional'.

Les metàfores gramaticals

Un altre recurs de difuminació de l'emissor és la metàfora gramatical, que consisteix en la nominalització d'un procés. Usar una metàfora gramatical és fer servir un nom per expressar un procés que normalment seria representat per un verb[14]. DOWNING I LOCKE (1992) ho expliquen així:

> "In the semantic structures (...), processes have been realised by verbs, entities by nouns and Attributes by adjectives. (...). But any state of affairs can be expressed in more than one way. The first, or more basic realisation will be the called *congruent* one, as in *We walked in the evening along the river to Henley*, the other, or others, will

[14] NUNAN (1993, 120)

be called *metaphorical*, as in *Our evening walk along the river took us to Henley.* This is not lexical metaphor, however, but grammatical metaphor". (147)

Les metàfores gramaticals permeten obviar l'agent i per tant també poden tenir efectes valoratius sobre la responsabilitat dels actors. Per exemple, 'l'elecció del 12 d'octubre resulta discutible', o bé 'la improvisació ...'. O pot servir per naturalitzar el resultat de determinades accions. Per exemple, 'l'afirmació de la identitat espanyola/catalana', 'la Constitució diu', etc.

Els verbs i les perífrasis verbals

Com sabem, el verb va lligat a l'acció, i les accions impliquen certs comportaments mentals, o com a mínim, algunes precondicions mentals. L'acció és un succés ocasionat per un ésser humà; les accions han d'estar ocasionades intencionadament per a considerar-se com a tals i no com a activitats. (VAN DIJK 1977, 249-250)

L'editorialista pot recorrer a l'ús de verbs categòrics per emfasitzar les bones accions dels amics i verbs modulats per mitigar els seus desencerts o per oferir-ne una imatge positiva associada a la moderació i l'equilibri. L'editorialista pot actuar a l'inrevés amb aquell a qui vol criticar.

Per exemple, en el cas d'accions policials per dissoldre una manifestació o arrestar els membres d'un grup d'activistes que acaben amb morts, una formulació com 'la policia va haver d'actuar'[15] comporta una modulació de la responsabilitat dels agents. [La mateixa introducció que hem fet de la informació recorrent a la fórmula 'accions policials ... que acaben amb morts' té efectes mitigadors de responsabilitat gràcies a la metàfora gramatical].

La modulació pot expressar-se amb perífrasis verbals i també amb adverbis o altres construccions que facin la mateixa funció. Una acció es pot expressar sense modulació, per exemple, així: 'el vicari ho va fer'[16]. Es pot modular així: 'el vicari podria haver-ho fet', o

[15] Múltiples exemples d'informacions sobre actuacions policials contra les minories ètniques es troben a les diverses obres de VAN DIJK sobre el racisme i l'ACD.
[16] Els exemples són trets de NUNAN (1993)

'diuen que el vicari ho va fer', reduint la responsabilitat. O 'sens dubte el vicari ho va fer', o 'ha d'haver estat el vicari qui ho ha fet', que n'emfasitzen la responsabilitat.

Les estructures sintàctiques

En els textos periodístics normalment les frases són curtes, però als editorials, a causa de la seva dimensió argumentativa, solen haver-hi clàusules més extenses. Les llargues, en general, solen ser més fosques per a la comprensió i poden tenir més efectes mitigants.

No obstant, curtes o llargues, el fenomen que té més interès per al present estudi és el del desplaçament sintàctic, és a dir, les alteracions de l'ordre natural de l'oració: subjecte-verb-predicat en tant que produeixen una anomalia i, per tant, un efecte. L'exemple més clar està en les formulacions d'oracions passives en les quals el subjecte és desplaçat a posicions endarrerides de la frase. La desaparició del primer pla –quan no es tracta de la desaparició absoluta–, pròpia de l'ordre natural, afecta la imatge positivament o negativament segons els casos. Per exemple, 'tres manifestants van ser abatuts anit'.

El desplaçament pot afectar altres elements de l'oració. L'element situat al començament de la frase queda posicionat en el primer pla d'atenció del lector. Per exemple, 'sense cap mena de pudor, X va dir', o 'l'engany perpetrat per Z'.

Les referències tant anafòriques[17] com catafòriques[18] són fonamentals per la cohesió del text i, per tant, contribueixen a la configuració del model d'esdeveniment que construeix el lector. A vegades per incompetència lingüística o a vegades per motius desconeguts, els textos presenten manques de cohesió –ambigüitats, referències confuses–, que el lector ha de

---

[17] "De primer antuvi cal distingir dos tipus d'anàfora: l'anàfora de referència i l'anàfora de sentit direm que dos o més elements mantenen una relació anafòrica de referència si fan referència al mateix individu, objecte, etc., és a dir, si són correferencials, com els elements subratllats de (15).

(15) – Has vist la Maria?
– Si, ja l'he vista.

D'altra banda, considerarem que dos o més elements mantenen relació anafòrica de sentit si tenen idèntic significat sense ser necessàriament correferencials. Aquest és el cas dels elements subratllats de (16): cotxe i en tenen el mateix sentit sense expressar, però, "el mateix cotxe". (RIGAU 1981, 89)

(16) Jo tinc cotxe i en Pere també en té."

[18] NUNAN (1993, 116): "**cataphoric reference**: A form of **cohesion** in which the **proform** (the item used to stand in for the text referent) occurs first, and can only be interpreted with reference to the subsequent text. Example: *I simply won't put up with this. All this fighting and bickering*".

resoldre d'alguna manera si vol entendre alguna cosa. Veurem –si en trobem– si les esmentades mancances estan o no en la línia del quadrat ideològic.

La presència d'anàfores i catàfores mostren que es tracta de textos lligats i presumiblement argumentatius com és propi d'alguns editorials.

Un altre aspecte rellevant ideològicament són els connectors. Les condicions de connexió natural entre oracions i proposicions han d'estar fonamentades en condicions de veritat, de pertinença i de conseqüència i de condició necessària, probable i possible. Però existeixen també els connectors hipotètics, especialment rellevants en les generalitzacions, perquè expressen una connexió entre fets hipotèticament veritables, per exemple, mitjançant el connector *llavors* o *aleshores.* També els condicionals confractuals, referits a condicions veritables en un món alternatiu, de vegades impossible, i que s'expressen amb el connector *si* o *com si.* O bé els contrastius, que posen de rellevància les situacions inesperades, que contrasten amb les expectatives creades. S'expressen amb connectors com *però, si bé, encara que, malgrat, tanmateix,* etc. (VAN DIJK, 1977, 80-146). L'anàlisi dels connectors dels editorials ens permetrà conèixer les condicions d'interpretació que s'han creat a través de la interdependència semàntica.

És també interessant atendre al funcionament del connectiu pragmàtic, el qual dóna explicació sobre la rellevància, el focus o la perspectiva del discurs en funció de la posició que ocupa. És comú considerar els connectors pragmàtics com adverbis inferencials (*per això, per tant, això és,* etc), perquè no només denoten fets o causes, sinó també raons o causes inferides. També cal considerar altres connectors que indiquen actituds proposicionals (*tanmateix, però*) o seqüències d'actes expressius, com els contrastius i els concessius. (VAN DIJK, 1977, 301,302)

L'argumentació

Tot text, o millor, l'autor de tot text intenta persuadir com diuen DOLÇ i TERUEL:

> "(...) l'elaboració i producció de qualsevol text, sigui de la naturalesa que sigui, constitueix i representa, a més de la concepció convencional d'un procés de

> transmissió d'informació, un procés de persuasió, perquè sempre hi ha la intenció de convèncer l'interlocutor, receptor del text". (1998, 111)

No és estrany que alguns intentin fer-ho amb arguments. Des d'un punt de vista retòric, l'argumentació comprèn un conjunt d'estratègies que organitzen el discurs perquè sigui persuasiu (ESCANDELL 1993, 109)[19]. O bé, com diuen els mateixos pares de la *nouvelle rhétorique*, Chaïm PERELMAN i Lucie OLBRECHTS-TYTECA[20], en parlar sobre la seva teoria:

> "l'objet de cette théorie est l'étude des techniques discursives permettant *de provoquer ou d'accroître l'adhésion des esprits aux thèses qu'on présente à leur assentiment*". (PERELMAN i OLBRECHTS-TYTECA 1988, 5)

Per contra, des del punt de vista de la lògica, una argumentació és un tipus de raonament (ESCANDELL 1983, 109), i justament és aquesta la perspectiva que ens interessa, perquè argumentar, sota la perspectiva retòrica, es presentar alguna cosa *com si fos* una bona raó per arribar a una conclusió determinada. I, si efectivament, encara que no s'afirmi que l'argument adduït sigui un bon argument, sí que s'afirma la conclusió, és un simple simulacre de procés lògic, que es presenta *com si fos* un procés lògic perquè en afirmar la conclusió se'n confirma la validesa.

Diem que justament és la perspectiva de la lògica la que encaixa en les necessitats d'aquest estudi, perquè el caràcter descontructivista de l'anàlisi implica posar en evidència les falses inferències i les falses conclusions. Són dues *filosofies* contraposades, des de fa temps, com diu el filòsof SLOTERDIJK quan parla del seu antic naixement:

> "Por eso la filosofía se convertirá, sobre las pedagógicas alas de la teoría, en la praxis iniciática de la gente joven que accede desde el ámbito de lo doméstico (que es lo proveniente de la horda) a la ciudad o al Estado. Aquí se origina la vieja rivalidad de los filósofos con los retóricos y los sofistas, que ofrecían fórmulas baratas para hacer carrera en el gran mundo". (SLOTERDIJK 1994, 42)

---

[19] ESCANDELL (1993, 109 passim) presenta un resum de l'anàlisi de l'argumentació d'ASCOMBRE i DUCROT (1983), segons aquests, "(...) un emisor hace una argumentación cuando presenta un enunciado (o un conjunto de enunciados) E1 [argumentos] para *hacer admitir* otro enunciado (o conjunto de enunciados) E2 [conclusión]" (ESCANDELL 1993, 110)

[20] ATIENZA (1991) ofereix una àmplia revisió de la teoria de l'argumentació de PERELMAN-TYTECA i recull la desqualificació que en fa Robert ALEXY (1989).

Per tant, pararem atenció a les argumentacions fetes contra la raó, als raonaments gratuïts i a les tautologies. Aquesta darrera figura, la tautologia, és força comuna en el discurs polític. Són asseveracions *de facto* buides de contingut semàntic. Tret de dir que 'A és igual a A' o 'Som els millors, perquè som els millors o els que ho fem millor' –tal com fan els polítics– no *diuen* gairebé res, encara que, de fet, sí que *diuen*, perquè *fan*, creen una imatge positiva del polític en qüestió, cosa que confirma el seguiment de l'estratègia marcada pel quadrat ideològic. Veurem si els editorials operen de la mateixa manera.

Ens podrem fixar també en les inferències que realitza l'editorialista, pèrque com que les inferències també responen a estratègies ideològiques, poden estar fetes sobre premisses implícites –que cal desvelar– que formen part de la base axiomàtica de la ideologia de l'enunciador, dels seus dipòsits de sentit. De fet, aquest subapartat té més a veure amb l'argumentació en tant que lògica i estructura semàntica que no pas amb la retòrica. En tot cas, ens interessarà assenyalar els usos abusius dels recursos retòrics.

Tant les premisses explícites com les implícites, com les conclusions són proposicions que mereixen ser verificades quan sigui possible com hem apuntat sota l'epígraf 'la perspectiva comparada'.

Estilística

En l'anomenat estil periodístic, també és un recurs retòrico-argumentatiu dedicar més volum informatiu a uns temes que a uns altres o a unes creences que d'altres. Per exemple, es pot donar molt volum als encerts propis i als desencerts aliens.

Un altre recurs retòrico-argumentatiu per autopresentar-se positivament i presentar negativament el contrari és l'anomenat desplaçament semàntic:

> "En una cláusula se puede expresar una proposición que ejecuta una estratègia, y en la sigüiente cláusula una proposició que ejecuta la otra estrategia. Este es el caso característico de los desplazamientos semánticos locales llamados paralipsis (o preterición): «No tengo nada contra los negros, pero ...». En esta denominada Negación Aparente, la primera cláusula pone el acento en la tolerancia del hablante,

> mientras que el resto de la frase (y, con frecuencia también el resto del texto) que sucede al *pero* puede ser muy negativo". (VAN DIJK 1996a, 26-27)

Com a resultat del desplaçament semàntic hi pot haver el que s'anomena un emmascarament de l'enunciador o del seu contrincant.

Resta per dir, després d'aquest limitat catàleg de punts d'observació que en l'anàlisi concreta de cada editorial pot ser que apareguin recursos de naturaleses diverses i ara no previstos que operin ideològicament. No perquè no estiguin registrats en aquest apartat els passarem per alt si ens semblen rellevants, perquè, com diu VAN DIJK:

> " [L'ACD] Se dirige más hacia los problemas o los temas que hacia los paradigmas. Cualquier planteamiento teórico y metodológico es adecuado siempre y cuando permita estudiar eficazmente los problemas sociales relevantes, como pueden ser el sexismo, el racismo, el colonialismo u otras formas de desigualdad social" (1997, 16).

I afegeix uns paràgrafs més endavant:

> "Se puede decir que [el ACD] va más allá de los criterios metodológicos tradicionales de adecuación observacional descriptiva y explicativa. Al añadir el criterio de *adecuación crítica* se presupone la existencia de unas normas y valores sociales y se introduce una *ética* social o política (lo que consideramos erróneo o correcto) dentro del trabajo académico como tal. No es de extrañar que los estudiosos consideren a menudo «político» (tendencioso) y por lo tanto «no científico» («subjetivo») este tipo de planteamiento, puesto que creen que su tarea «objetiva» y carente de crítica no conlleva un compromiso, y por eso está desprovista de un posicionamiento sociopolítico; en efecto, se trata de una actitud conservadora que alimenta el *statu quo*. El análisis crítico del discurso hace por lo tanto hincapié sobre el hecho de que la tarea académica forma parte integrante de la vida social y política y en consecuencia las teorías, métodos, temas y selección de datos de un estudio de discurso son siempre políticos. Al contrario de otros estudios del discurso implícitamente político, el ACD formula explícitamente su posicionamiento (opositivo). (VAN DIJK 1997, 17-18)

Estem en disposició d'abordar efectivament l'estudi empíric.

Tesi de doctorat

ANÀLISI CRÍTICA DEL DISCURS SOBRE NACIONALISME I IDENTITAT ALS EDITORIALS DE LA PREMSA DIÀRIA PUBLICADA A CATALUNYA DES DE LA TRANSICIÓ FINS AL GOVERN DEL PP (1977-1996).

Xavier Giró Martí

Directors: M. Teresa Turell Julià
Joan Manuel Tresserras Gaju

Volum- II

Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
1500459767

Tesi de doctorat

ANÀLISI CRÍTICA DEL DISCURS SOBRE NACIONALISME I IDENTITAT ALS EDITORIALS DE LA PREMSA DIÀRIA PUBLICADA A CATALUNYA DES DE LA TRANSICIÓ FINS AL GOVERN DEL PP (1977-1996).

Xavier Giró Martí

Directors: M. Teresa Turell Julià
Joan Manuel Tresserras Gaju

Volum- II

5. Anàlisi dels editorials d'*El País*

Procedirem primer a sintetizar el perfil ideològic del diari a partir dels quaranta-tres editorials que hem seleccionat. Una taula amb la síntesi per a cada editorial segueix el perfil com a annex.

En la segona part, analitzarem un per un, onze editorials amb graus de profunditat variable tal com hem explicat al capítol 4, oscil·lant des del mínim del nivell 2 que s'els aplica a tots fins al màxim del nivell 3 que s'aplica a dos d'ells –el del dia 14.10.87 que tracta sobre la festa del 12 d'octubre i el del dia 21.5.92 a propòsit del triomf del Barça en la Copa d'Europa.

5. 1. El perfil ideològic d'*El País* deduït de les proposicions centrals dels editorials

Les proposicions centrals dels 43 editorials escollits del diari *El País* mostren una línia ideològica pràcticament constant en el període estudiat, tret de dues excepcions. En el primer cas, dos editorials escrits amb vuit anys de diferència, i que comentarem més endavant sota aquest mateix epígraf, mantenen posicions discrepants sobre la normalització lingüística. En el segon cas, hi ha un canvi d'actitud en relació amb Jordi Pujol arran de la querella sobre Banca Catalana.

SÍNTESI: *El País* és un diari estatal que es publica en castellà, tret d'un suplement setmanal que a Catalunya es fa en català. *El País* pot ser definit com a un diari del corrent liberal d'esquerra, defensor sobretot de l'estabilitat política i social; moderadament monàrquic; molt favorable al desenvolupament de l'Estat de les autonomies, partidari de la unitat espanyola i, per tant, de l'encaix de Catalunya en l'Estat. Entén que des de 1977 l'autodeterminació ja s'exerceix cada cop que hi ha eleccions. És crític amb el discurs i la pràctica política de CDC i del govern de Jordi Pujol, i en general, es manifesta favorable al reconeixement del català i del castellà com a llengües cooficials.

Liberal i combatent contra el colpisme

En un primer període (1978-1981) el diari ja és favorable a la Constitució i als Estatuts d'autonomia de Sau i Gernika i es mostra preocupat per l'abstenció electoral en el referèndum de la Constitució i l'abstenció o el vot 'no' en els referèndums sobre els estatuts (editorials dels dies 7.12.78 i 24.10.79). *El País* assenyala que l'abstenció (tret del País Basc, on el PNB va estar-hi a favor en el referèndum de la Constitució) és producte del distanciament que els partits polítics manifesten envers les preocupacions populars. Apunta que aquest és un perill que podrien aprofitar els colpistes, en contra dels quals es manifesta públicament amb duresa.

El mateix argument, el perill colpista, s'exposa (23.4.81) per desaconsellar un viratge antiautonòmic al govern de la UCD (amb el suport del PSOE) que previsiblement exacerbaria el conflicte amb els nacionalistes i donaria així crèdit a les bases colpistes. Conseqüentment, va estar diàfanament en contra de la LOAPA (3.6.82) des de la seva gestació, encara que també havia desaconsellat el federalisme o "marcats tons nacionalistes", arran de la primera victòria electoral de Pujol (22.3.80).

També com a mostra del seu tarannà democràtic i liberal, va criticar que la UCD i el PSOE fessin servir la majoria electoral per amagar a la ciutadania el debat sobre la LOAPA (3.6.82). Una altra mostra n'és la disconformitat amb el monopoli governamental de la TV (15.2.83).

Liberal d'esquerres i partidari de l'estabilitat

Des que el PSOE va guanyar les eleccions de 1982, els governs de Felipe González van tenir el suport general del diari mentre van assegurar l'estabilitat del sistema polític i l'encaix atlàntico-europeu, primerament a l'OTAN i després a la CEE (12.2.83, 14.3.86, 18.10.86). I quan el govern de González estava en perill, el diari va reclamar el suport de CiU i PNB (27.6.93 i 30.6.93). Com que un estudi detallat de la relació del diari amb el governs del PSOE queda fora de l'abast d'aquest treball, valgui recordar que precisament les iniciatives més liberals en el sentit polítco-econòmic empreses pel govern del PSOE sempre han tingut el suport del diari, d'aquí que parlem del seu tarannà *liberal d'esquerres.*

D'altra banda, el suport a la línia més moderada en el si del PCE o del PSUC arran de sengles i diverses crisis internes o en les relacions mútues també ha posat de manifest la moderació del diari i la preocupació per l'estabilitat política i social (24.3.82).

La manifesta preocupació per l'estabilitat, que estima necessària per efectuar el reajustament econòmic que requereix l'Europa de Maastricht, el porta a defensar igualment el pacte de CiU amb el PP.

Moderadament monàrquic

Més enllà de la defensa de la Constitució –i per tant de l'article 1 que estableix que la forma política de l'Estat espanyol és la Monarquia–, pot servir de mostra de la seva posició la presentació que fa el diari del rei com a "motor del canvi i gran impulsor de la devolució de les llibertats i de la sobirania al poble espanyol" (27.2.81). També com a símbol de la unitat d'Espanya, quan troba (i saluda) que el fet que el rei presideixi la celebració del Mil·lenari de Catalunya resta significació nacionalista a l'acte, perquè denota respecte a la Constitució (22.4.88).

No només no discuteix la legitimitat de la Monarquia, sinó que indirectament la fa hereva de la legitimitat de la República, com manifesta, per exemple, arran de la inauguració de la rèplica del pavelló Sert-Lacasa que va representar la República en l'Exposició Universal de París de 1937 (20.7.92).

Estat de les autonomies i unitat d'Espanya

En tot el període estudiat, el diari defensa, com s'ha dit, la unitat d'Espanya sota el model de l'Estat de les autonomies; com ja s'ha esmentat, és contrari al retall de competències autonòmiques tal com va palesar la seva oposició frontal a la LOAPA (3.6.82, 23.6.82 i 11.8.83).

La mateixa aparició de l'edició de Barcelona d'*El País* és presentada com un esquema que encaixa en el model autonòmic, en "una España, obra común de todos sus pueblos" (6.10.82).

En els primers anys ja era present la consciència de l'especificitat de Catalunya i la preocupació perquè des de l'Estat o des de fora de Catalunya no es mirés amb recel la defensa de la particularitat catalana. Ho fa palès quan el 1979 assenyala que les difícils relacions entre els partits centrals i les seves seccions (o grups assimilables) a Catalunya són un reflex del difícil encaix de Catalunya com a nacionalitat històrica dins Espanya (16.3.79) i també amb la

desautorització plena del 'Manifiesto dels 2300', als signants del qual va qualificar pràcticament de franquistes (5.5.81).

Des del temps de la LOAPA, advoca per un pacte d'Estat entre el govern central i les minories nacionalistes respecte a l'Estat de les autonomies (11.8.93). Valora que tant els nacionalistes de CiU com els del PNB són i han de continuar sent artífexs de la construcció autonòmica espanyola. En cas contrari, estima, es frustraria la unitat europea (6.9.91 i 25.4.96). Veu una eventual participació de CiU en el govern de l'Estat com una implicació necessària per a Espanya del nacionalisme català, tant si és amb el PSOE (27.6.93) com amb el PP (25.4.96).

Malgrat que advoqui per l'esmentat pacte d'Estat, el diari es mostra conscient del fet que el PSOE no ofereix un model d'organització autonòmica que satisfaci Catalunya. Precisament en aquesta clau interpreta l'èxit del 'No' en el referèndum sobre la permanència a l'OTAN (14.3.86).

L'obtenció de l'organització del Jocs Olímpics de 1992 per part de Barcelona és interpretada com un èxit derivat de la unanimitat dels partits polítics –un fet inaudit des de Franco, que ha de ser útil tant per a Catalunya com per a Espanya– i com un èxit fruit del suport de les institucions estatals.

Autodeterminació

El diari no creu que calgui exercir específicament el dret a l'autodeterminació en un referèndum perquè entén que els catalans s'autodeterminen cada diada electoral amb el vot (14.12.89). És més, en repetides ocasions reclama que CDC deixi de parlar-ne perquè entén que és contradictori afirmar que s'és fidel a la Constitució i defensar el dret d'autodeterminació (17.5.88, 6.9.91). Acusa CDC, en conseqüència, d'usar un doble llenguatge.

Es mostra preocupat per la integritat d'Espanya. És interessant remarcar l'argumentació que fa servir a favor de l'espanyolitat de Ceuta i Melilla. Després de lloar Felipe González per no haver reaccionat amb un nacionalisme exacerbat i amb to elevat a les reclamacions

marroquines sobre les dues ciutats africanes, manté que són espanyoles perquè la població fa segles que és espanyola ja que, afirma, s'ha d'aplicar el criteri poblacional i no el territorial per esbrinar-ne la nacionalitat (12.2.83).

De l'acceptació i defensa de Pujol , al rebuig

A propòsit de l'exposició 'Catalunya avui', que va tenir lloc al centre Unesco de París un any després que Jordi Pujol assolís la presidència de la Generalitat, va haver-hi una polèmica exemplificadora del tarannà ideològic del diari respecte el nacionalisme català. *El País* acusa els que hi veien vel·leïtats independentistes de fer "terrorismo ideológico" i va recordar que les comunitats autònomes són també Estat i que d'aquesta mateixa manera ho entén Jordi Pujol que és un persona amb "buen sentido y cordura" (28.3.81). Ja abans, l'endemà de les primeres eleccions autonòmiques, el diari acceptava de bon grat que CiU hagués estat la llista més votada i que per aquest motiu li correspongués a Jordi Pujol formar govern. Això no impedia al diari remarcar que el vot nacionalista d'aquell març de 1980 no havia estat un vot de dretes i que aquest fet hauria de circumscriure l'acció de govern (22.3.80). En les primeres generals (1977), entre PSC i PSUC sumaven la majoria dels vots.

Al voltant de la querella presentada contra Jordi Pujol i altres exalts càrrecs de Banca Catalana per presumptes irregularitats financeres es detecta un canvi d'apreciació. El diari manté que Pujol ha desenvolupat una campanya populista en la qual ha aconseguit associar la seva persona amb Catalunya (31.5.84). Segons el diari, Pujol fa veure que els atacs que li dirigeixen, ho són en tant que president de la Generalitat i, per tant, són atacs contra Catalunya. La politització de la querella jurídica pel que va ser un fiasco –en opinió d'*El País*– s'ha vist facilitada per la barroeria de les declaracions d'alguns dirigents socialistes que han dit coses de l'estil de "vamos a encarcelar a Pujol" (21.11.86)

Posteriorment proliferen les crítiques a Pujol (14.12.89, 6.9.91, 27.6.93), al nacionalisme de CiU (22.4.88, 3.11.90, 22.6.92) o a la Generalitat (17.5.88) especialment pel que el diari anomena un 'doble llenguatge'. Segons el diari, la Generalitat va utilitzar subvencions destinades a combatre l'atur per subvencionar subrepticiament la Crida. Per tant, convidar el

rei per celebrar el Mil·lenari, però alhora subvencionar els independentistes seria una mostra del 'doble llenguatge' al·ludit. (17.5.88).

El desembre del 1989, el diari insta Jordi Pujol que abandoni el 'doble llenguatge' i per tant desautoritzi el grup parlamentari de CiU, perquè arran del desè aniversari de l'Estatut ha votat una moció segons la qual Catalunya no renuncia al dret a l'autodeterminació.

El País manté que Pujol ha buscat repetidament excuses en l'enemic exterior per als problemes de la mala gestió, però que aquesta tàctica ja no li serveix el 1990 perquè tant la col·laboració amb el govern central com l'assentament de la pròpia administració l'obliga a fer front als seus propis problemes (parc Busch, transvassament de l'Ebre, pla de residus,..) (5.10.90).

A la tardor del 1991, el diari insta, aquesta vegada CiU, a deixar 'l'ambigüitat' (ara constitucionalista, ara tendencialment independentista) perquè –argumenta– com demostra la parca assistència a la manifestació de l'Onze de Setembre, l'independentisme té molt pocs seguidors i, per tant, CiU no ha de tenir por de perdre electorat si es mostra decididament a favor de la Constitució (13.9.91).

Arran de les eleccions generals del 1993, en què el PSOE va perdre la majoria absoluta, es detecta en la línia editorial del diari la combinació simultània de dues idees fonamentals. La primera consisteix a defensar que CiU hauria de, o bé entrar en un govern de coalició amb el PSOE, o bé de tancar un pacte de legislatura que assegurés l'estabilitat del govern, necessària per a l'ajustament econòmic que requereix la Unitat Europea.

La segona comprèn les següents derivacions: a) Pujol encara practica la política del victimisme; b) considera que pactar amb el PSOE seria fer-li "un favor" i c) manté, fora de mida, que el pacte només és possible si el PSOE s'empassa –formulat amb la paraula que després va fer tanta fortuna de ' un *trágala*'– tot el programa i les posicions de CiU (27.6.93). La visió negativa de Pujol es completa amb un editorial (30.6.93) en què el líder de Convergència és comparat amb Arzalluz. Del dirigent basc, *El País* afirma, en contraposició a Pujol, que ha entès que si les coses van malament per a Espanya, aniran també malament per

a Euskadi. De Pujol, en contrast, destaca que tracta bàsicament d'aprofitar-se de la debilitat del govern i refusa comprometre's en defensa de l'interès general, tal com va prometre en l'oferta electoral.

Política de símbols

El País dóna una gran importància als símbols. L'editorial amb motiu de la celebració de la 'fiesta nacional' del 12 d'octubre de 1987 desqualifica Ardanza i Pujol, perquè entén que els presidents basc i català haurien d'haver assistit a la commemoració que va tenir lloc a Madrid, ja que la construcció de l'Estat-nació democràtic Espanya és tasca de tots els representants de la ciutadania. El diari entén que els presidents basc i català són les figures destacades que més han de mostrar el camí de la construcció de l'Estat comú, perquè són representants de les 'nacionalitats' més diferenciades. (14.10.87)

La mateixa preocupació pels símbols de la unitat espanyola s'explicita l'estiu de 1992 quan l'editorial critica CDC per no impedir que uns joves convergents despleguessin pancartes independentistes, entre les quals figurava el lema "Freedom for Catalonia", aprofitant el pas de la torxa olímpica per Catalunya. Segons el diari, hi havia un pacte Pujol-Maragall que aconsellava usar símbols catalans, però també de respectar els "símbols comuns de tots els espanyols" (22.6.92). El diari considera que la campanya és una mostra d'insolidaritat amb el conjunt d'Espanya.

Dins de la manifesta importància dels símbols per a *El País*, el cas del Barça és força particular. L'endemà del dia que el Barça va guanyar la copa d'Europa de futbol a l'estadi Wembley, el diari ho va saludar amb una primera frase: "Día grande para el fútbol de este país". El terme 'país' és una referència inequívoca a Espanya com demostra el fet que després esmenti que és la primera vegada que el Barça aconseguia la copa i que el Madrid ja l'havia conquerida en altres sis ocasions. (21.5.92).

Amb tot, el més interessant és que el diari diu que la victòria ha de ser l'inici d'una nova etapa, diferent de la precedent en què el Barça estava sotmès a la tenalla emblemàtica de ser un

símbol indiscutible de Catalunya pel fet d'operar com un refugi d'identitat durant el franquisme. Segons el diari, superada la tenalla de ser "más que un club" s'obre una etapa de normalitat. És a dir, acabat el franquisme i aconseguida la copa d'Europa, el Barça ja no té perquè ser 'més que un club', o sigui, símbol de Catalunya.

La figura del rei també forma part de l'univers simbòlic de la unitat d'Espanya que defensa el diari, tal com es pot constatar tant en els editorials escollits que tracten del 23-F (27.2.81), com en els del Mil·lenari de Catalunya (22.4.88, 17.5.88).

La llengua i la televisió

Sobre la llengua, el diari ha tingut dos moments diferents, però, la posició editorial no va canviar: el diari sempre està d'acord amb allò que el Tribunal Constitucional dictamina.

El juny de 1986, el Tribunal Constitucional va emetre tres sentències sobre sengles recursos del govern central referits a les lleis de normalització lingüística de Catalunya, País Basc i Galícia. Segons el TC, les llengües de les comunitats autònomes mereixen protecció i drets, però no obligacions. De tal manera que els ciutadans espanyols només tenen el deure de saber el castellà, però no el de conèixer la llengua pròpia de la comunitat on viuen. Exigir-ho seria inconstitucional. El TC diu també que és inconstitucional, com preveia la llei basca, la possibilitat que l'administració utilitzi en determinades ocasions només l'èuscar.

El TC estableix que la cooficialitat afecta tots els poders públics radicats a les Comunitats Autònomes (CA); que la protecció del castellà és tant tasca de l'administració central com de les perifèriques, i que les CA poden establir prioritats lingüístiques en el reclutament de funcionaris.

Segons l'editorial "La batalla de las lenguas" (27.6.86), els magistrats intenten arribar a una situació de bilingüisme tan perfecta com sigui possible allà on conviuen dues llengües oficials. I entén que les sentències constitueixen un pas capital per evitar dramatismes i tensions i potencien la riquesa lingüística d'Espanya.

La posició de l'editorial 'La batalla de las lenguas' està en flagrant contradicció amb el publicat vuit anys més tard titulat 'En favor del bilingüismo' (24.12.94). El TC va emetre una nova sentència sobre la Llei de Normalització Lingüística aprovada pel Parlament de Catalunya el 1983, en què declarava constitucional una certa *discriminació positiva* a favor del català concretada en l'anomenat bilingüisme integral i la immersió lingüística escolar que, segons *El País,* situava en pla de pràctica igualtat el català i el castellà.

L'editorial manté que el TC ha fet la millor lectura possible de l'article 3 de la Constitució perquè ha evitat establir una llengua de primera classe (el castellà) i una altra de segona classe (el català). A Catalunya, tant el català com el castellà generen drets i deures. Així, entén el diari, el TC manté el bilingüisme i preserva la convivència civil. En cap moment es fa explícit que hi ha un canvi de posició en relació amb l'editorial de feia vuit anys.

Pel que fa a la televisió, des del bon començament de les disputes sobre els tercers canals, la posició d'*El País* va ser inequívoca a favor d'una televisió no localista ni provinciana, sinó capaç de fer una programació substantiva sobre la realitat catalana, l'espanyola i la internacional (15.2.83).

Altres referències

Sobre el diari *El País* hi ha diverses obres individuals i col·lectives que estudien les seves posicions durant la transició i els anys posteriors, però no ens hi hem referit en aquest apartat perquè l'objectiu del paràgraf, com hem dit al principi, és deduir el mapa ideològic general pertinent sobre identitat i nacionalisme dels 43 editorials escollits. La descripció obtinguda aporta un decorat suficientment significatiu per abordar amb profunditat i detall la tasca principal que ens hem marcat, a saber, l'anàlisi crítica del discurs ideològic d'una mostra abastable d'editorials.

De tota manera, és en aquest apartat que té sentit fer una breu referència a algunes de les obres que tracten d'*El País* en els aspectes que ens interessen.

El llibre *Política de Paper. Premsa i poder a Catalunya 1981-1992* de Salvador CARDÚS (1995), al qual ens referim també en altres apartats, ofereix un extens comentari de la cobertura periodística i les opinions en premsa generades al voltant de deu episodis rellevants de vida política catalana. CARDÚS no només parla d'*El País*, però li dedica força atenció.

La tesi doctoral d'Héctor BORRAT (1989) –que no pas el llibre editat a Gustavo Gili, el qual n'és una versió molt reduïda– para especial atenció al paper d'*El País* durant la transició i els primers anys posteriors.

Josep María FIGUERES, a *"El País" a Catalunya. Anàlisi de la presència del diari "El País" a Catalunya (1982-1985)*, considera que és "un diari modern de combat polític" que exerceix atacs a Catalunya, alguns deduïts per omissió.

El País o la referencia dominante (IMBERT, G. i VIDAL BENEYTO, J, coords., 1986) és una recopilació d'estudis de diversos autors que si bé no tenen una relació directa amb l'àmbit que estudiem projecten força llum sobre la personalitat político-periodística d'aquest diari.

Les macroproposicions dels editorials d'El País

Data	Editorial	Macroproposició	Proposició de coherència global
7.12.78	***Primera reflexión***	S'han de convocar de pressa les eleccions municipals i les generals per evitar que s'agreugi el distanciament entre la classe política i les preocupacions populars i l'aprofitin els colpistes	El 30% d'abstenció en el referèndum de la Constitució és alt i demostra que (tret del País Basc, on va ser la consigna del PNB) hi ha un distanciament entre la classe política i les preocupacions populars, fruit del consens en la cúpula dels dirigents polítics que ha estat un mal menor necessari
16.3.79	Avantítol: *Después de las elecciones/5* Títol: ***Cataluña***	Les dificultats d'encaixar Catalunya com a 'nacionalidad histórica' a Espanya es veu reflectida en les dificultats de relació entre els partits estatals i les seves seccions/ federacions/ agermanaments a Catalunya	Els partits centrals no acaben d'entendre la particularitat de Catalunya, especialment el PCE que, a més a més, en la seva caiguda electoral ha arrossegat el PSUC
24.10.79	***"Sí" a los estatutos***	S'ha de votar 'SÍ' als estatuts de Sau i de Gernika. Votar 'NO' afavoreix els ultradretans. Abstenir-se és frívol o covard	Un alt índex d'abstenció, producte del desencant (i al País Basc de la inèrcia de l'ABSTENCIÓ del PNB en el referèndum de la Constitució) rebaixaria el valor del previsible 'SÍ'
22.3.80	***Cataluña: el hombre es Pujol***	A Pujol li correspon ser president de la Generalitat, perquè CiU ha estat la més votada.	El vot nacionalista, però, no ha estat de dretes. El federalisme no seria convenient ni tampoc marcats tons nacionalistes en el govern de Pujol

27.2.81	***Libertad, democracia, Constitución***	Hem de sortir al carrer per a) ratificar el compromís amb la llibertat, la democràcia i la Constitució; b) per solidaritat amb els diputats (que van ser segrestats per l'escamot de Tejero) i c) per solidaritat amb el rei, "motor del cambio y gran impulsor de la devolución de las libertades y de la soberanía al pueblo español"	L'intent de cop d'Estat era, de fet, un atac a l'honor, la dignitat i la sensibilitat moral de tots els ciutadans, perquè els diputats són els seus representants.
28.3.81	***Cataluña hoy***	Qui veu vel·leïtats independentistes en coses com l'exposició parisina 'Cataluña hoy' fa terrorisme ideològic (colpistes)	1. Les comunitats autònomes són també Estat en l'acepció àmplia del terme (article 137 Constitució) i així ho entén Pujol, que és una persona amb 'buen sentido y cordura' 2. Catalunya autònoma és part integrant de la història, del present i del futur de l'Espanya contemporània
23.4.81	***El día de San Jorge***	El viratge antiautonòmic i antinacionalista del govern d'UCD (amb el suport de Felipe González) exacerba el conflicte allunyant-lo del diàleg	L'actitud del govern-UCD amenaça la democràcia perquè exacerba el conflicte nacionalista i això dóna crèdit als colpistes
5.5.81	***Recelos anti-catalanes***	1. Les queixes del Manifiesto dels 2.300 no estan justificades 2. Parlen de 'libertad y tolerancia' preexistents, per tant es deuen referir a la dictadura	A Catalunya, el català ha de ser equiparable al castellà. En la vida pública i en els mèdia està resolt. L'entrada del català a l'escola pública és indispensable per a la subsistència de l'idioma

24.3.82	***El VI Congreso del PSUC***	1. El PSUC, després de l'escissió dels prosoviètics i la divisió interna entre leninistes i eurocomunistes, corre el perill de perdre molta força i ser reduït a simple federació del PCE 2. La crisi del PSUC va ser desencadenada per les crítiques de Carrillo i aprofitada pels prosoviètics	És un pena perquè el PSUC va lligar catalanisme, partit obrer, democratització i solidaritat amb la resta d'espanyols i això va impedir nuclis de nacionalisme radical del qual al País Basc van sorgir la violència i el terrorisme
3.6.82	***Guillotina para la LOAPA***	El PSOE i la UCD usen la majoria parlamentària per evitar el debat sobre la LOAPA i amagar-lo a la ciutadania	Les minories catalana i basca tenen raó en les impugnacions que fan contra el projecte de LOAPA. La LOAPA retalla els estatuts de Sau i Gernika
23.6.82	***Una propuesta pacificadora***	Presentar el projecte de la LOAPA a control previ del Tribunal Constitucional ha estat una bona idea	Si no la reformen, la LOAPA, ara per ara, no pot ser orgànica ni harmonitzadora. I és un intent de buidar de contingut els estatuts de Sau i Gernika
6.10.82	***Un País para todos***	L'edició de 'El País' a Barcelona neix "del interés de hacer crecer un medio de información y de opinión independiente, capaz de resistirse a las presiones de todo género y de representar discreta, pero firmemente, la posición de sus lectores"	L'esquema derivat de tenir tres edicions (general, Madrid i Barcelona) encaixa en el model autonòmic: 'una España, obra común de sus pueblos'
12.2.83	***Los peligros del nacionalismo***	González ha reaccionat sense dramatisme, i ha fet bé, front a la reivindicació de Ceuta i Melilla per part de Rabat	Ceuta i Melilla són espanyoles perquè s'ha d'aplicar el principi de població: fa segles que la seva població és espanyola i no el principi territorial

15.2.83	***El tercer canal y la televisión pública***	L'administració central entén la TV com a monopoli governamental i això explica les declaracions de Calviño (televisió antropològica)	Els tercers canals han de fer una programació substantiva capaç d'informar de tota la realitat catalana, espanyola i internacional
11.8.83	***La esperada sentencia de la LOAPA***	1. Com diu el Tribunal Constitucional, la LOAPA no té caràcter ni orgànic ni harmonitzador, ni és constitucional establir la preeminència quasi absoluta de les Corts Generals sobre els Parlaments autonòmics 2. El TC ha demostrat que l'Estat no és cec ni sord als plantejaments nacionalistes.	Cal un pacte d'Estat entre el govern - de Felipe González- i les minories nacionalistes sobre l'Estat de les autonomies
31.5.84	***Por las sendas del populismo catalán***	Existeix un sentiment de greuge en amplis sectors socials de Catalunya per la querella presentada pel fiscal general contra Pujol en el cas Banca Catalana, perquè els seguidors de Pujol creuen que: a) és una venjança per haver guanyat per majoria absoluta (CiU: 47% dels vots) i b) la querella està instigada des del govern central.	Hi ha hagut una campanya populista consubstancial a la ideologia i estratègia del partit de Jordi Pujol, el qual ha aconseguit associar la seva persona amb Catalunya.
22.6.85	***El espacio del castellano***	Existeix un empobriment del castellà, especialment de l'oral. S'ha de millorar l'educació, "la escolarización abundante del idioma común" i el castellà que s'usa en els mèdia, especialment ràdio i TV	Si no es fa, hi ha el perill d'aparició d'un castellà-mandarí literari difícilment comprensible per les classes populars que en parlaran tot un altre.

14.3.86	***La resaca del referéndum***	El 'No' a l'OTAN a Catalunya demostra que Catalunya vol un encaix en l'Estat diferent del que ofereix el PSOE	Malgrat que Pujol és un atlantista declarat, ha optat per donar llibertat de vot al seu electorat, perquè era fer un favor massa gran al PSOE fer campanya per al 'Sí'
16.6.86	*A: Elecciones: los programas* ***T: Los nuevos pasos del nacionalismo***	El PRD (Roca) emfasitza 'liberalitzar l'economia per crear ocupació' i CiU, 'desenvolupar i perfeccionar el model autonòmic'	Els nacionalistes ja formulen propostes estatals i europees
27.6.86	***La batalla de las lenguas***	Tal com diu el TC: els espanyols només tenen l'obligació de saber el castellà És un dret de catalans, gallecs i bascos usar la seva llengua, però no tenen l'obligació de conèixer-la La cooficialitat afecta totes les institucions de l'Estat a les CA (incloses les forces armades) La protecció dels drets lingüístics relacionats amb el castellà són competència també de l'administració autonòmica	El reconeixement de la pluralitat lingüística i cultural no és fàcil ni serà ràpid Les sentències del TC són un pas capital per evitar dramatismes i tensions i potencien la riquesa lingüística d'Espanya
18.10.86	***Victoria Olímpica***	L'obtenció de l'organització del JO és un èxit per 1) la unitat dels partits polítics (per primera vegada des de Franco) i 2) el suport de les institucions espanyoles	La unanimitat ha de servir per a Catalunya i Espanya
21.11. 86	***¿Un caso político?***	Cas Banca Catalana: els jutges han d'emetre una decisió jurídica prescindint de la polititització en què s'ha subsumit el cas	Jordi Pujol ha polititzat la querella jurídica en benefici propi. Li ho han facilitat les declaracions barroeres i fora de lloc d'alguns socialistes

29.11.86	***Así es si así os parece***	L'acte d'exculpació de Pujol en la querella de Banca Catalana és errònia i indefensable des d'un punt de vista jurídic	Jordi Pujol és culpable de apropiació indeguda i de falsedat en document mercantil.
14.10.87	***La fiesta nacional***	Els presidents basc i català haurien d'haver anat a commemorar la 'fiesta nacional' del 12 d'octubre	La construcció de l'Estat-nació Espanya democràtic és tasca de tots els representants de la ciutadania i els presidents basc i català són els que més han de mostrar el camí perquè són de les 'nacionalitats' més diferenciades
22.4.88	***¿Milenario o milenarismo?***	1) És absurd celebrar el Mil·lenari de Catalunya perquè el terme Catalunya no va aparèixer fins el 1114. 2) CiU ho fa per contrarrestar els fastos i la retòrica patriotera que amenaça la celebració del 'V Centenario' 3) però no és greu perquè al convidar el rei denota que respecta la Constitució	El romanticisme nacionalista instrumentalitza la història en benefici propi
17.5.88	***Jugar a dos barajas***	La Generalitat dóna subvencions destinades a combatre l'atur a organitzacions que fomenten l'independentisme	El nacionalisme conservador de Pujol té un doble llenguatge: a) accepta la Constitució (conviden el rei al Mil·lenari) i b) subvenciona els independentistes que boicotegen la visita del rei
14.12.89	***La ocasión de Pujol***	Pujol hauria de desautoritzar el seu grup parlamentari per haver votat a favor de la moció segons la qual Catalunya no renuncia al dret a l'autodeterminació, per demostrar que és fidel a la Constitució i no fa servir un doble llenguatge	El poble català ja es pronuncia sobre la independència des de 1977

5.10.90	***Pujol o Roca***	La crisi per la mala gestió de l'administració de CiU ha arribat a dins del partit. Ho demostra el distanciament Pujol-Roca	Pujol ja no pot buscar excuses en l'enemic exterior: La seva col·laboració amb el govern central i el fet que l'administració ja està assentada l'acara als propis problemes (parc Busch, trasvassament de l'Ebre, pla residus industrials, degradació de la costa catalana, ..)
3.11.90	***¿Homenaje a '1984'?***	Pujol hauria de desautoritzar el document de treball programàtic que circula entre els alts càrrecs de l'administració	El document, filtrat al públic, tret de voler fomentar l'ús i la dignitat de la llengua catalana i promoure alguns objectius nacionalistes defensables des del seu punt de vista, és: a) intervencionista perquè proposa el control absolut de la societat catalana per part de la ideologia nacionalista conservadora i els que l'encarnen, excloent els altres corrents; b) pretén col·locar al "servei de l'esperit nacionalista" agències de notícies, sindicats, patronals, caixes i universitats, és a dir, és totalitari.
8.11.90	***Acierto de Pujol***	1. Pujol ha desautoritzat el document programàtic intervencionista filtrat fa uns dies. Ha fet bé de rectificar i és meritori perquè ell mateix va participar en l'elaboració i difusió del document. 2. Ara, hauria de rellevar els "funcionaris ideològics" que han assumit la redacció global del document	Perquè la desautorització verbal sigui efectiva, ningú del partit o de l'administració ha de posar a la pràctica allò que el document proposava
6.3.91	***Bilingüismo***	1) El TC fa bé de validar la llei de la funció pública de la Generalitat que exigeix el coneixement oral i escrit del català per optar a ser funcionari de l'Administració autonòmica 2) L'Administració perifèrica de l'Estat hauria de seguir el mateix criteri	La Constitució empara totes les llengües d'Espanya i, per tant, tothom les ha de protegir i desenvolupar, inclosos els que foragitarien el castellà de les seves comunitats autonòmiques

30.5.91	***Nacionalistas y regionalistas***	Els nacionalistes i els regionalistes són els nous partits frontissa sobretot als municipis i miren d'estar bé amb qui ocupi el govern central	CiU té un sostre electoral, perquè ja està situada al centre polític. Si vol ampliar el seu poder haurà de pactar amb el PSC
1.6.91	***El ejemplo de Catalunya*** ["desarticulació del comando Barcelona d'ETA"]	També a Euskadi hi hauria d'haver com ha passat a Catalunya: a) col·laboració policial, b) col·laboració ciutadana, c) símbols polítics com els que s'han donat a l'enterrament de les víctimes de l'atemptat de Vic [dues banderes, funeral bilingüe]. El lendakari hauria d'aprendre de Pujol	Els nacionalistes moderats i els ciutadans han de col·laborar policialment contra ETA i defensar els cossos de policia o la Guardia Civil
6.9.91	***Nacionalismos y fronteras***	Les declaracions de Pujol comparant Catalunya amb Lituània van ser "desgraciadas" i oportunistes, ja que el que simplement volia era solucionar un problema de finançament autonòmic	El nacionalisme de CiU i el PNB ha de continuar sent artífex de la construcció autonòmica espanyola, si no és així es frustrarà la unitat europea
13.9.91	***Aclarar lo ambiguo***	CiU ha de deixar clar d'una vegada que està a favor de desenvolupar la Constitució en la perspectiva de la unitat europea	A CiU no li ha de fer por deixar l'ambigüitat (ara constitucionalista, ara tendencialment independentista) perquè els grups independentistes tenen molt poca força com s'ha demostrat aquest Onze de Setembre
21.5.92	***Visca el Barça***	És un bon dia per al futbol espanyol. Ens alegrem que el Barça hagi guanyat la Copa d'Europa	El Barça és un indiscutible símbol de Catalunya (a causa del franquisme va ser un refugi d'identitat): 'més que un club'. Això era una tenalla emblemàtica que fins ara li havia impedit arribar a ser campió. A partir d'ara millorarà.

22.6.92	***Olímpica deslealtad***	És deslleial per part de CDC permetre que un grup controlat per militants de CDC ompli el recorregut de la torxa olímpica amb cartells de "Freedom for Catalonia" Hi havia un pacte Pujol-Maragall que aconsellava usar els símbols catalans, però també el respecte per als símbols comuns de tots els espanyols	A Espanya hi ha un règim de llibertats individuals i col·lectives. Està bé reivindicar més autonomia, competències i finançament, però una altra cosa és posar en qüestió el sistema, amb l'habilitat de tenir incidència mediàtica, en les televisions pròpies i els periodistes estrangers
20.7.92	***El Rey y la República***	La inauguració per part del rei d'una rèplica del pavelló Sert-Lacasa que va representar Espanya a l'exposició universal de París (1937) és un homenatge als insignes exiliats de la dictadura franquista	Simbòlicament el rei lliga així amb la legitimitat de la República que va derrocar el seu avi
27.6.93	***Catalunya no es Jordi Pujol***	1. CiU hauria d'entrar en un govern de coalició amb el PSOE o almenys fer un pacte de legislatura. 2. a) Pujol encara practica la política del victimisme; b) considera que pactar amb el PSOE seria fer-li "un favor" i c) manté que el pacte només és possible si hi ha ' un trágala' de tot el programa de CiU per part del PSOE.	1. El pacte és necessari per a l'estabilitat que necessita l'ajustament econòmic que requereix la Unitat Europea. 2. S'ha de resoldre establement la imbricació del nacionalisme [català] al govern d'Espanya
30.6.93	***Pujol y Arzalluz***	Pujol es nega a córrer cap risc en la col·laboració amb González i, per tant, no es compromet en defensa de l'interès general de l'Estat tal com va prometre en l'oferta electoral	Pujol tracta bàsicament d'aprofitar-se de la debilitat del govern, en lloc, de fer com el PNB que entén que si les coses van malament per a Espanya aniran malament per a Euskadi

24.12.94	***En favor del bilingüismo***	1. El TC declara constitucional la Llei de Normalització Lingüística (1983). Declara així constitucional una certa discriminació positiva a favor del català [bilingüisme integral i immersió escolar] i situa en pla de pràctica igualtat català i castellà pel que fa a deures i drets. 2. La sentència del TC suposa el manteniment del bilingüisme i la preservació de la convivència civil	El TC ha fet la millor lectura possible de l'article 3 de la Constitució, perquè no ha optat per establir el castellà com a llengua de primera (que genera drets i deures) i la llengua pròpia de les CA com a llengua de segona, que seria oficial a la CA, però no generaria cap deure.
21.4.96	***Ayer y hoy***	1. No s'han de reformar amb improvisació els Estatuts d'autonomia en funció de les urgències per formar govern. 2. Sí que cal fer reformes en el sentit que les CA tinguin capacitat normativa per recarregar o reduir determinats trams d'alguns impostos	El PP està en perill de fer el mateix que va fer el PSOE en les concessions a CiU; concessions que estaven en el límit entre la responsabilitat i l'oportunisme
25.4.96	***Pacto sin alternativa***	Per moltes que siguin les reticències i per aparentment justificades que estiguin no queda més remei que el pacte PP-CiU- PNB	La convergència amb Europa ho necessita i és l'oportunitat perquè el centre econòmic [burgesia catalana] perdi marginalitat en relació amb el centre polític [que és on es mana el que fa l'Estat].

5.2. Anàlisi de nivell 2 de l'editorial: "Guillotina para la LOAPA"

5.2.1. L'editorial

EL PAÍS, JUEVES 3 DE JUNIO DE 1982

Guillotina para la LOAPA

[1]
[1.1] Si algo necesita el proyecto de Ley Orgánica para la Armonización del Proceso Autonómico es un amplio debate que permita a los ciudadanos formarse ideas claras y distintas sobre el contenido y las implicaciones [*] de ese discutido texto. [1.2.] Sin embargo, el partido del Gobierno y el PSOE no sólo no han dado facilidades para llevar a cabo esa labor de pedagogía política, sino que han aplicado, a lo largo de las sesiones de la Comisión Constitucional del Congreso, criterios restrictivos a las intervenciones de las minorías catalana y vasca.

[2]
[2.1.] Tal vez la guillotina con la que el presidente Attard ha cercenado de manera implacable la defensa de las enmiendas presentadas por Convergencia y el PNV al texto consensuado de centristas y socialistas persiguiera una aceleración de los trámites, a fin de conseguir que el polémico proyecto de la *reconducción* autonómica, solemnemente pactado entre Leopoldo Calvo Sotelo y Felipe González a finales de julio de 1981, pudiera ser aprobado por la Cámara Baja antes de que concluya el actual período de sesiones. [2.2.] Las incertidumbres en torno a la disolución anticipada de las Cortes Generales, que enviaría a la LOAPA al limbo donde habitan los proyectos de ley a medio gestar, se hallan posiblemente en el trasfondo de las prisas y los modos con que han sido conducidas las discusiones en la Comisión. [2.3.] Mucho tememos, sin embargo, que esa razón, en sí misma incompatible con los buenos usos parlamentarios, no sea tampoco la única. [2.4.] Porque también parece existir, por parte de UCD y el PSOE el propósito de poner sordina a las voces discrepantes de las minorías y de no permitir que la clarificación de las cuestiones debatidas deshaga la confusión que hacen actualmente casi incomprensible para la mayoría de los ciudadanos la materia discutida.

[3]
[3.1.] La necesidad de ese debate, que centristas y socialistas parecen querer eludir o sofocar, es tanto mayor cuanto que buena parte de las discrepancias de catalanes y vascos se refieren a las interpretaciones que el Gobierno y la mayoría consensuada en el Parlamento puedan hacer en el futuro de algunos artículos ambiguos e imprecisos del actual proyecto. [3.2.] Los recelos de las minorías se hallan justificados por la sensación de que la LOAPA trata de satisfacer demandas extraparlamentarias, se propone recortar por la puerta trasera los Estatutos de Sau y Guernica y equivale en la práctica a una modificación del Título VIII de la Constitución que incumple los imprescindibles requisitos de reforma constitucional establecidos en nuestra norma fundamental. [3.3.] Algunos líderes centristas y socialistas, menos discretos o más sinceros que sus compañeros, no han hechos sino alimentar esas sospechas al declarar que la única alternativa a la LOAPA sería la reforma constitucional de ese Título VIII. [3.4.] Por lo demás, la irritación de los nacionalistas catalanes y vascos se acrecienta por el hecho de que el desbordamiento del proceso

autonómico fue responsabilidad mayoritaria de la UCD y el PSOE, que en su día manipularon con fines electorales los agravios comparativos respecto a Cataluña y el País Vasco de otros territorios españoles. [3.5.] Lo que se necesitaba *reconducir* no eran los Estatutos ya aprobados sino la estrategia autonómica de centristas y socialistas, los cuales, sin embargo hacen [**] pagar los platos rotos de sus anteriores grescas (la última, en Valencia) a las instituciones de autogobierno que vienen funcionando desde marzo de 1980.

[4]
[4.1.] Algunas cuestiones previas dan plena razón en la polémica a las minorías catalana y vasca. [4.2.] La LOAPA no puede buscar como percha justificadora el párrafo 3° del artículo 150 de la Constitución, ya que la facultad para "dictar leyes que establezcan los principios necesarios para armonizar las disposiciones normativas de la Comunidad Autónoma, aun en el caso de materias atribuidas a la competencia de éstas, cuando así lo exija el interés general" exige, obviamente, la previa existencia de esas disposiciones normativas susceptibles de armonización y no puede adelantarse fantasmagóricamente a su nacimiento o ampliarse a las competencias [de] los Estatutos actuales o futuros. [4.3.] Tampoco parece pertinente que la proyectada ley tenga carácter orgánico, ya que el artículo 81 de nuestra norma fundamental dice textualmente que "son leyes orgánicas las relativas al desarrollo de los derechos fundamentales y de las libertades públicas, las que aprueben los Estatutos de Autonomía y el régimen electoral general y las demás previstas en la Constitución". [4.4.] Pero seguramente lo más grave es que la eventual incidencia de la LOAPA sobre los Estatutos de Sau y de Guernica entraría en colisión directa con los mecanismos de reforma establecidos [en] ambos textos y con el artículo 152 de la Constitución.

[5]
[5.1.] Los Estatutos tramitados por la vía del artículo 151 tuvieron una complicada gestación, en la que intervinieron sucesivamente la Asamblea de Parlamentarios, la Comisión Constitucional del Congreso, un referéndum popular y la ratificación de las Cortes generales. [5.2.] El elevado rango de los Estatutos, subordinados a la Constitución pero superiores a las leyes ordinarias u orgánicas aprobadas por las Cortes Generales, queda nítidamente reconocido por el artículo 152 de nuestra norma fundamental al establecer que, una vez sancionados y promulgados, "solamente podrán ser modificados mediante los procedimientos en ellos establecidos y con referéndum entre los electores inscritos en los censos correspondientes".

[6]
[6.1.] En el actual estado del debate, desarrollado por los centristas y socialistas con una críptica jerga, los ciudadanos sólo saben a ciencia cierta que las minorías catalana y vasca afirman con rotundidad que la LOAPA recorta sus Estatutos, que la Comisión Constitucional del Congreso les ha impedido argumentar sus posiciones y que tanto el partido del Gobierno como el PSOE se disponen a poner en marcha la apisonadora de su desahogada mayoría parlamentaria para imponer un proyecto de ley que, según sus inconvincentes declaraciones oficiales, no cercena competencias a las instituciones autonómicas.

* L'original diu "sobre al contenido y a las implicaciones". Evidentment no va ser prou corregit per qui el va editar.
** L'original no diu «hacen» sinó "hacer", queda clar que també és un error no editat.

5.2.2. Les macroproposicions semàntiques

El conjunt de l'editorial pot ser resumit en una macroproposició que digui:

> 'El PSOE i la UCD usen la majoria parlamentària per evitar el debat sobre la LOAPA i amagar-lo a la ciutadania'.

I aquesta es pot completar amb la següent proposició, que dóna coherència global al conjunt de l'editorial i reflecteix la posició del diari sobre la LOAPA:

> 'Les minories catalana i basca tenen raó en les impugnacions que fan contra el projecte de LOAPA. La LOAPA retalla els estatuts de Sau i de Guernica'

Les dues macroproposicions procedeixen de l'anàlisi de nivell 1, o sigui han estat extretes d'una lectura global –per més que no formalitzada– i són les que figuren en el quadre resum dels 43 editorials d'*El País*.

Recordar-les ens serveix per, a la seva llum, entendre el significat d'algunes oracions que de forma aïllada perdrien sentit. Alhora permet l'analista –i el lector d'aquesta investigació– comprovar de nou que són adequades com a expressió de la macroestructura semàntica de l'editorial, és a dir, recomprovar els resultats de l'anàlisi de nivell 1.

De tota manera, com que l'objectiu d'aquest apartat és efectuar l'anàlisi de nivell 2, procedim.

5.2.3. Temes, implicacions i pressuposicions

Títol	Temes	Implicacions	Pressuposicions
Guillotina para la LOAPA	*Les implicacions*	No està bé que Attard talli el debat sobre la LOAPA. El projecte de LOAPA no hauria de passar.	

El títol per ell mateix no permet inferir si el diari recomana la 'guillotina per a la LOAPA' o pretén implicar-hi alguna altra cosa. Només després d'una primera lectura en què es troba de nou la paraula 'guillotina' per descriure com Attard (UCD) impedeix la defensa de les esmenes de Convergència i PNB, és pot inferir que el titular denuncia l'actitud d'Attard i que alhora aprofita l'expressió *afortunada* 'Guillotina para la LOAPA' com a expressió de la condemna del diari envers el Projecte de Llei. Per tant, hi ha implicades dues proposicions:

- No està bé que Attard talli el debat sobre la LOAPA.
- El projecte de LOAPA no hauria de passar.

En la casella corresponent als temes hem afegit també *'les implicacions'*, perquè el titular no afirmaria res sense el contingut implícit.

1r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[1.1] Si algo necesita el proyecto de Ley Orgánica para la Armonización del Proceso Autonómico es un amplio debate que permita a los ciudadanos formarse ideas claras y distintas sobre el contenido y las implicaciones de ese discutido texto.	És necessari un debat ampli sobre el projecte de LOAPA.	Els ciutadans necessiten idees clares i diferents de les idees dels ponents sobre la LOAPA i les seves implicacions.	
[1.2.] Sin embargo, el partido del Gobierno y el PSOE no sólo no han dado facilidades para llevar a cabo esa labor de pedagogía política, sino que han aplicado, a lo largo de las sesiones de la Comisión Constitucional del Congreso, criterios restrictivos a las intervenciones de las minorías catalana y vasca.	La UCD i el PSOE coarten les intervencions de les minories catalana i basca. La UCD i el PSOE coarten el debat entorn de la LOAPA.		

El text del primer paràgraf té un caràcter introductori i és força explícit. Més enllà del contingut manifest del text, l'única implicació que hem trobat destacable ha estat:

'Els ciutadans necessiten idees clares i diferents de les idees dels ponents sobre la LOAPA i les seves implicacions'

que constitueix un posicionament favorable a la pluralitat i crític amb l'actitud tancada i 'antipedagògica' de la UCD. El tema exposat de la primera oració mostra que es tracta d'un consell, perquè el diari estima que el debat 'és necessari' i el tema de la segona oració mostra que és una crítica a la UCD i al PSOE. Dos actes de parla.

2n paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[2.1.] Tal vez la guillotina con la que el presidente Attard ha cercenado de manera implacable la defensa de las enmiendas presentadas por Convergencia y el PNV al texto consensuado de centristas y socialistas persiguiera una aceleración de los trámites, a fin de conseguir que el polémico proyecto de la *reconducción* autonómica, solemnemente pactado entre Leopoldo Calvo Sotelo y Felipe González a finales de julio de 1981, pudiera ser aprobado por la Cámara Baja antes de que concluya el actual período de sesiones.	Attard (UCD) ha tallat la defensa de les esmenes de Convergència i del PNV. Podria ser la intenció d'Attard aprovar la llei abans d'acabar l'actual període de sessions	La LOAPA és el projecte de la *reconducció* autonòmica.	El text de la LOAPA va ser consensuat entre UCD i PSOE Calvo Sotelo i González van pactar el juliol del 81 la "reconducción" autonòmica.

El tema central de l'oració és l'especulació sobre la sospita que UCD talla el debat per poder aprovar la Llei abans que acabi el període de sessions –tenint en compte que és un text pactat pel govern i l'oposició–. Així ho fem constar en la columna dels temes amb les dues proposicions en què descomponem la sospita.

En la columna del temes també podríem incloure les proposicions que hem col·locat en la columna de les pressuposicions:

'El text de la LOAPA va ser consensuat entre UCD i PSOE'

'Calvo Sotelo i González van pactar el juliol del 81 la "reconducción" autonòmica',

però les hem deixat de banda només per fer notar que encara que en aquest cas no ofereixen dubtes de credibilitat, són la mena de contingut implícit que es dóna per cert i és un contingut necessari per donar sentit al tema central de l'oració que en aquest cas és l'especulació sobre per què UCD talla el debat.

El verb 'cercenado', una metàfora lèxica, avalua negativament l'acció dels criticats més que no pas 'detenido'.

[2.2.] Las incertidumbres en torno a la disolución anticipada de las Cortes Generales, que enviaría a la LOAPA al limbo donde habitan los proyectos de ley a medio gestar, se hallan posiblemente en el trasfondo de las prisas y los modos con que han sido conducidas las discusiones en la Comisión.	Hi ha incertesa sobre la dissolució de les Corts. La incertesa provoca les presses. *Les implicacions*	Si les Corts es dissolguessin abans d'aprovar-se la LOAPA, aquesta no s'aprovaria mai. La pressa d'Attard aixeca sospites sobre un possible avançament de les eleccions.	

La segona frase del paràgraf insisteix en la idea especulativa de l'anterior i només afegeix el contingut de les implicacions que fem constar a la tercera columna. En la columna dels temes hem afegit *'Les implicacions'*, perquè és l'única aportació nova rellevant a allò que ja ha estat dit en l'oració anterior.

[2.3.] Mucho tememos, sin embargo, que esa razón, en sí misma incompatible con los buenos usos parlamentarios, no sea tampoco la única.	*Les implicacions*	La raó exposada no justifica les restriccions al debat parlamentari. Hi ha altres raons.	
[2.4.] Porque también parece existir, por parte de UCD y el PSOE el propósito de poner sordina a las voces discrepantes de las minorías y de no permitir que la clarificación de las cuestiones debatidas deshaga la confusión que hacen actualmente casi incomprensible para la mayoría de los ciudadanos la materia discutida.	**Sembla** que UCD i PSOE no volen que es difonguin les posicions contràries de les minories. Sembla que UCD i PSOE no volen permetre la clarificació del debat. La confusió fa gairebé incomprensible per als ciutadans el contingut de la LOAPA.	Les veus de les minories [nacionals] s'han de poder sentir.	Hi ha confusió en el debat sobre la LOAPA. La majoria dels ciutadans gairebé no comprèn l'abast de la LOAPA.

La prudent modulació del "parece existir" amb què es formula [2.4.] obliga a usar en la formulació dels temes les expressions 'sembla que ...'. De tota manera, no impedeix inferir que en opinió del diari 'les veus de les minories s'han de poder sentir', un valor que pertany a la matriu ideològica del diari.

El tercer dels temes assenyalats, que és 'La confusió fa gairebé incomprensible pels ciutadans el contingut de la LOAPA', pressuposa necessàriament que hi ha confusió i que la majoria dels ciutadans no comprèn l'abast de la LOAPA.

Ara bé, a [2.3.] el diari entra en el terreny especulatiu amb l'ús de "tememos"; no pot afirmar que existeix una motivació –seria un judici d'intencions– de la qual no té proves, no obstant al modificar el verb "tememos" amb "Mucho" –"Mucho tememos ..."– reforça la insinuació i per tant l'adjudicació d'una qualitat negativa a l'opositor sense tenir-ne proves. Un exemple d'aplicació del quadrat ideològic.

3r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[3.1.] La necesidad de ese debate, que centristas y socialistas parecen querer eludir o sofocar, es tanto mayor cuanto que buena parte de las discrepancias de catalanes y vascos se refieren a las interpretaciones que el Gobierno y la mayoría consensuada en el Parlamento puedan hacer en el futuro de algunos artículos ambiguos e imprecisos del actual proyecto.	El debat és necessari. Bona part de les discrepàncies gira sobre les interpretacions que pugui fer el govern i la majoria (UCD i PSOE) d'articles ambigus i imprecisos	Convergència i PNB temen la interpretació que en el futur poden fer UCD o PSOE dels articles ambigus o imprecisos.	Al projecte de LOAPA hi ha articles ambigus i imprecisos.

A [3.1.] no es diu que les discrepàncies siguin sobre l'ambigüitat o la imprecisió d'alguns articles del Projecte de Llei, sinó sobre les interpretacions que pot fer el govern d'aquest article, tal com fem constar en la segona columna –la dels temes–. S'infereix per tant que les minories plantegen les discrepàncies per temor a les possibles interpretacions que puguin fer UCD i PSOE, que són els grups que componen la majoria parlamentària. La inferència es veu confirmada en la següent oració, [3.2.], amb l'al·lusió als 'recels de les minories'.

Que a la LOAPA hi ha articles ambigus i imprecisos està fora de dubte, però ho hem volgut deixar a la columna de les pressuposicions per tornar a exemplificar com el lector està a mercè de l'editorialista en afirmacions que difícilment pot comprovar.

A [3.1], sense afirmar-ho rotundament, el diari torna a fer una insinuació –amb valor de quasi afirmació–. Diu que UCD i PSOE "parecen querer eludir o sofocar" el debat que el diari

considera necessari. Amb la perífrasi verbal aconsegueix quasiafirmar sense proves i amb "sofocar" –nova metàfora lèxica– intensifica la imatge negativa del que en aquest editorial és el contrincant.

Passem a [3.2.].

[3.2.] Los recelos de las minorías se hallan justificados por la sensación de que la LOAPA trata de satisfacer demandas extraparlamentarias, se propone recortar por la puerta trasera los Estatutos de Sau y Guernica y equivale en la práctica a una modificación del Título VIII de la Constitución que incumple los imprescindibles requisitos de reforma constitucional establecidos en nuestra norma fundamental.	Els recels de Convergència i PNB estan justificats. *Les implicacions*	La LOAPA sembla dirigida a satisfer pressions colpistes per retallar els Estatuts i modificar el títol VIII de la Constitució. Les demandes extraparlamentàries de colpistes no s'han de satisfer. Modificar el Títol VIII requeriria una reforma constitucional i la LOAPA no ho és.	

Tret de considerar explícitament que els recels de Convergència i la LOAPA estan justificats, el principal contingut d'aquesta oració és implicat. Si el diari considera que els recels estan justificats i els recels procedeixen de la 'sensació' que:

a) La LOAPA tracta de satisfer demandes extraparlamentàries.

b) La LOAPA es proposa retallar per la porta de darrera els estatuts de Sau i Gernika i

c) La LOAPA comporta una reforma constitucional, però no satisfà els requisits d'una reforma constitucional,

s'implica que el diari està en contra de:

a') satisfer, almenys, aquests demandes colpistes (extraparlamentàries)

b') retallar per la porta de darrera els estatuts de Sau i de Gernika

c') fer irreglamentàriament una reforma constitucional *de facto*.

Noti's que fins aquí, el diari no està en contra de retallar els estatuts –tampoc hi està a favor–, sinó de fer-ho d'aquesta manera.

Noti's també que al considerar que els recels de les minories estan justificats i donar com a base per a la justificació una 'sensació', dóna per encertada la 'sensació' que la LOAPA està dirigida a satisfer les pressions colpistes.

Passem a [3.3.].

[3.3.] Algunos líderes centristas y socialistas, menos discretos o más sinceros que sus compañeros, no han hechos sino alimentar esas sospechas al declarar que la única alternativa a la LOAPA sería la reforma constitucional de ese Título VIII.	Algunes declaracions de centristes i socialistes confirmen la sospita que la LOAPA intenta una reforma constitucional.	És insincer no reconèixer que la LOAPA intenta una mena de reforma constitucional.	Els centristes i els socialistes que confirmen les sospites del diaris actuen amb menys discreció o són més sincers.

[3.3.] Corrobora el contingut explícit i implícit de [3.2.], on havia estat expressat amb una clara modulació executada per les fórmules 'la sensación de que la LOAPA trata de ..., se propone ... y equivale en la práctica'.

Vegi's com el fet de qualificar de 'menys discrets o més sincers' els socialistes o centristes que alimenten la 'sospita', converteix el que era només 'sospita' en una certesa.

Es presenta una prova que fonamenta la sospita. La prova és que alguns socialistes diuen que l'única alternativa a la LOAPA seria la reforma del Títol VIII de la Constitució, però no diuen que ho fan per pressions del colpistes, per tant és un indici per a la sospita, però no una confirmació del que el diari insinua.

L'oració [3.3.] corrobora les tres implicacions derivades de [3.2], perquè la tercera – l'equiparació de la LOAPA a una reforma constitucional per la porta de darrere– subsumeix les altres dues, per tant corroborar la tercera comporta corroborar-les totes.

[3.4.] Por lo demás, la irritación de los nacionalistas catalanes y vascos se acrecienta por el hecho de que el desbordamiento del proceso autonómico fue responsabilidad mayoritaria de la UCD y el PSOE, que en su día manipularon con fines electorales los agravios comparativos respecto a Cataluña y el País Vasco de otros territorios españoles.	*Les pressuposicions* UCD i PSOE van manipular els greuges comparatius d'altres territoris espanyols en relació amb Catalunya i el País Basc.	A Catalunya i el País Basc l'aplicació del procés autonòmic està justificada.	El desbordament del procés autonòmic (la generalització de les autonomies) va ser responsabilitat de la UCD i el PSOE. Existien greuges comparatius d'altres territoris espanyols respecte de Catalunya i el País Basc.

Que els nacionalistes catalans i bascos estiguin 'irritats' només és el prolegomen de la primera pressuposició – 'El desbordament del procés autonòmic (la generalització de les autonomies) va ser responsabilitat de la UCD i el PSOE'– , que en aquest cas és explícita perquè està presentada com un 'fet' –"el hecho de que.. "–.
Si es considera que l'extensió del procés autonòmic és un desbordament, s'implica que abans d'estendre's no era tal desbordament i, per tant, que

A Catalunya i al País Basc l'aplicació del procés autonòmic està justificada.

També és rellevant que el diari entengui, encara que no concreti, que hi havia greuges comparatius d'altres comunitats en relació a Catalunya i al País Basc –segona pressuposició–, tal com pressuposa afirmar que la UCD i el PSOE van manipular aquests greuges.

[3.5.] Lo que se necesitaba *reconducir* no eran los Estatutos ya aprobados sino la estrategia autonómica de centristas y socialistas, los cuales, sin embargo hacen pagar los platos rotos de sus anteriores grescas (la última, en Valencia) a las instituciones de autogobierno que vienen funcionando desde marzo de 1980.	*La implicació* Centristes i socialistes pretenen arranjar els seus errors reduint les competències de les autonomies operatives des del 1980.	Si el desbordament de les autonomies va ser responsabilitat d'UCD i PSOE, no tenen perquè pagar les destrosses les comunitat catalana i basca. El que s'ha de corregir és la política autonòmica de centristes i socialistes.	

A [3.5.] no només es confirma que el diari entén que les autonomies catalana i basca estan justificades, sinó que elles no tenen perquè ser reconduïdes. D'aquí que en conjunció amb [3.4.] puguem inferir que:

> Si el desbordament de les autonomies va ser responsabilitat d'UCD i PSOE, no tenen perquè pagar les destrosses les comunitat catalana i basca.

4t paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[4.1.] Algunas cuestiones previas dan plena razón en la polémica a las minorías catalana y vasca.	Les minories catalana i basca tenen raó.		
[4.2.] La LOAPA no puede buscar como percha justificadora el párrafo 3º del articulo 150 de la Constitución, ya que la facultad para "dictar leyes que establezcan los principios necesarios para armonizar las disposiciones normativas de la Comunidad Autónoma, aun en el caso de materias atribuidas a la competencia de éstas, cuando así lo exija el interés general" exige, obviamente, la previa existencia de esas disposiciones normativas susceptibles de armonización y no puede adelantarse fantasmagóricamente a su nacimiento o ampliarse a las competencias [de] los Estatutos actuales o futuros.	Segons la Constitució, no es poden harmonitzar normes que encara no existeixen.		
[4.3.] Tampoco parece pertinente que la proyectada ley tenga carácter orgánico, ya que el artículo 81 de nuestra norma fundamental dice textualmente que "son leyes orgánicas las relativas al desarrollo de los derechos fundamentales y de las libertades públicas, las que aprueben los Estatutos de Autonomía y el régimen electoral general y las demás previstas en la Constitución".	Segons el que estableix la Constitució, la LOAPA no pot ser una llei 'orgànica', tal com pretenen els proposants.	El que pretén harmonitzar la LOAPA no són ni drets fonamentals ni llibertats públiques L'autogovern de Catalunya i Euskadi no són drets fonamentals.	

[4.4.] Pero seguramente lo más grave es que la eventual incidencia de la LOAPA sobre los Estatutos de Sau y de Guernica entraría en colisión directa con los mecanismos de reforma establecidos [en] ambos textos y con el artículo 152 de la Constitución.	El més greu és que la LOAPA col·lisiona amb els Estatuts i amb la Constitució.	El projecte de LOAPA comportaria una reforma dels Estatuts de Sau i Guernica, diferent de la prevista pels Estatuts (això és el que està en contra de l'apartat 2 de l'article 152 de la Constitució)	La LOAPA col·lisiona amb els mecanismes de reforma dels estatuts de Sau i Guernica.

Els arguments en aquests paràgraf són molt explícits i convergeixen en el tema de la darrera oració que el resumeix:

El més greu és que la LOAPA col·lisiona amb els Estatuts i amb la Constitució.

Per tant queda clar que el diari entén que la LOAPA és anticonstitucional, que retalla els estatuts i, en conseqüència, que les minories catalana i basca tenen 'plena raó' quan hi manifesten discrepàncies.

Noti's també que de [4.3] s'implica que allò que la LOAPA vol harmonitzar no són drets fonamentals. Com que la LOAPA pretén harmonitzar l'autogovern de les Comunitats Autònomes, entre elles Catalunya i Euskadi, això implica que, per al diari, el dret a l'autogovern de Catalunya i Euskadi no és un dret fonamental.

5è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[5.1.] Los Estatutos tramitados por la vía del artículo 151 tuvieron una complicada gestación, en la que intervinieron sucesivamente la Asamblea de Parlamentarios, la Comisión Constitucional del Congreso, un referéndum popular y la ratificación de las Cortes generales.	*Ídem i la implicació*	Els estatuts de Sau i Gernika tenen un altíssim rang polític, per la quantitat d'estaments implicats en l'elaboració i ratificació.	

[5.2.] El elevado rango de los Estatutos, subordinados a la Constitución pero superiores a las leyes ordinarias u orgánicas aprobadas por las Cortes Generales, queda nítidamente reconocido por el artículo 152 de nuestra norma fundamental al establecer que, una vez sancionados y promulgados, "solamente podrán ser modificados mediante los procedimientos en ellos establecidos y con referéndum entre los electores inscritos en los censos correspondientes".	Els Estatuts només estan subordinats a la Constitució. La reforma dels Estatuts s'ha de fer segons ells preveuen i confirmades amb un referèndum.	El diari està a favor del marc constitucional i dels Estatuts.	

El paràgraf cinquè és una explicació i comentari de l'apartat segon de l'article 152 de Constitució i mostra que el diari hi està plenament a favor, com mostra tot el to i particularment en fer seva la Constitució amb l'expressió "nuestra norma fundamental". Tinguem-ho en compte per a la matriu ideològica.

6è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[6.1.] En el actual estado del debate, desarrollado por los centristas y socialistas con una críptica jerga, los ciudadanos sólo saben a ciencia cierta que las minorías catalana y vasca afirman con rotundidad que la LOAPA recorta sus Estatutos, que la Comisión Constitucional del Congreso les ha impedido argumentar sus posiciones y que tanto el partido del Gobierno como el PSOE se disponen a poner en marcha la apisonadora de su desahogada mayoría parlamentaria para imponer un proyecto de ley que, según sus inconvincentes declaraciones oficiales, no cercena competencias a las instituciones autonómicas.	Els ciutadans necessiten un debat públic. *Les pressuposicions*	UCD no deixa argumentar a les minories. El diari està de part de les minories catalana i basca. Centristes i socialistes fan un debat críptic que els ciutadans no entenen.	UCD i PSOE fan servir gerga críptica Les minories diuen que la LOAPA retalla els Estatuts. UCD i PSOE usen la piconadora parlamentària per imposar la LOAPA UCD i PSOE no convencen en negar que la LOAPA no retrinxa les competències autonòmiques

L'editorialista s'autopresenta com a defensor dels ciutadans, tant en parlar de "nuestra norma fundamental" com en aquest darrer paràgraf en què adopta la perspectiva dels ciutadans per dir que:

a) centristes i socialistes utilitzen una gerga que els ciutadans no entenen,

b) ignoren les raons que puguin tenir les minories catalana i basca contra la LOAPA, perquè aquests darrers no han pogut parlar i

c) els ciutadans són les víctimes de la prepotència de centristes i socialistes en la utilització de la seva majoria parlamentària.

L'últim paràgraf resum i recull el tema inicial –'cal un debat públic'– i basa la necessitat en un seguit de afirmacions que serien tan sols pressuposicions si haguéssim considerat aquest paràgraf- oració aïllat, però que la progressió amb què ha avançat l'editorial les converteixen en temes del paràgraf i resum de l'editorial.

En aquest editorial, *El País* argumenta contra la LOAPA. Ho fa des de la defensa d'un criteri de pluralitat de l'Estat en el marc de la Constitució com a "norma fonamental". Per fonamentar les crítiques a UCD i PSOE recorre a la sospita i l'especulació, no parteix de fets per a deduir-ne una valoració. La presentació negativa dels que estima oposats al model d'Estat que el diari defensa veuen maximitzat el seu error en 'guillotinar' el debat –una pràctica il·legítima políticament– i impedir que les minories nacionalistes es facin sentir.

5.3. Anàlisi de nivell 2 de l'editorial: "Por las sendas del populismo catalán"

5.3.1. L'editorial

EL PAÍS, JUEVES 31 DE MAYO DE 1984

Por las sendas del populismo catalán

[1]
[1.1] Pujol fue reelegido ayer como presidente de la Generalitat de Cataluña, gracias a la mayoría parlamentaria que deparó a CiU su victoria en los comicios autonómicos del pasado 29 de abril, reforzada en la investidura por los votos de Esquerra Republicana y Alianza Popular. [1.2.] La querella interpuesta por el fiscal general del Estado contra Pujol y otros ex directivos de Banca Catalana, acusados de apropiación indebida y falsedad en documento mercantil, ha contribuido a transformar en una corto plazo esta victoria en casi una apoteosis. [1.3] La manifestación que congregó ayer algunas decenas de millares de personas delante del Parlamento catalán pone de relieve que los nacionalistas catalanes han sabido calar en zonas del sentimiento ciudadano y canalizarlo políticamente en su favor y en contra del gobierno central. [1.4.] Las tesis paranoicas que la Prensa reaccionaria exhibe en torno a la necesidad de demostrar la inocencia gubernamental de no intervención en la Justicia, y no la inocencia de 25 personas sospechosas de delito, según el fiscal, no deben servir, empero, para alimentar la paranoia contraria: la de suponer que esta manifestación popular no responde también, y sobre todo, a la expresión de un sentimiento agraviado, que entronca, guste o no a los observadores, con la más pura de las realidades catalanas.

[2]
[2.1] Desde esta perspectiva, la movilización de ayer en respaldo de Jordi Pujol refleja la sensibilidad herida de amplios sectores sociales de Cataluña, que no pueden separar la presentación de una querella sobre el pasado de Banca Catalana, ni de la reciente victoria absoluta de CiU en las elecciones autonómicas, ni de la creencia en que el gobierno ha impulsado la acción del fiscal general del Estado. [2.2] Otros factores han contribuido a exacerbar todavía más los ánimos: la inexistencia de un fuero procesal que equiparase las garantías de los parlamentarios autonómicos con las de los diputados del congreso; los excesos verbales de Alfonso Guerra durante la campaña electoral, y la impresión, que los hechos sólo avalan en parte, pero que se ha extendido, de que la voluntad de llegar hasta el fondo de las irregularidades de Banca Catalana implica un agravio comparativo respecto a otros casos. [2.3] Sobre ese trasfondo de irritación ha operado una activa campaña de movilización, incluidos anuncios en la Prensa de los más variados gremios y asociaciones, y el flete de autobuses para trasladar a los manifestantes, que ha coloreado la convocatoria de un inconfundible tono populista.

[3]
[3.1] En este populismo, siempre rentable a corto plazo en política y siempre peligroso a medio y largo plazo, según la historia enseña, radica, a la postre, gran parte de la estrategia adoptada y de la ideología profunda del partido de Pujol. [3.2] Es significativa esta polarización en torno a un político acusado, ni más ni menos, que de graves delitos y que, sin embargo, ha conseguido transmitir a un elevadísimo número de ciudadanos, la idea de

que su persona, entendida como resumen de una trayectoria en el pasado y de un compromiso programático hacia el futuro, se asocia con la historia y la realidad de Cataluña. [3.3] Cualquier tentativa de interpretar la adhesión popular a Jordi Pujol fuera del marco de los sentimientos y emociones nacionalistas está condenada al fracaso. [3.4.] La habilidad del partido de Pujol y de sus portavoces ha estado fundamentalmente en el terreno en el que han logrado poner la polémica, con la ayuda ingenua del fraguismo, que prefiere agitar el nacionalismo catalán contra el Gobierno de Madrid, aunque sea renunciando olímpicamente a sus soflamas sobre la sagrada unidad de la patria. [3.5.] Los catalanes a quienes ha ofendido que Pujol pueda ser considerado por el fiscal como un ciudadano bajo sospecha no se indignan ante esa iniciativa por simple aversión a los socialistas que ocupan el Gobierno del Estado, pero también la alcaldía de Barcelona, o porque propugnen la unión de la derecha autoritaria española con el catalanismo moderado. [3.6.] El móvil de su protesta es el rechazo de la eventual participación del Ejecutivo, heredero de una secular tradición centralista, en los intentos de procesar a un líder nacionalista que ha sido elegido presidente de la Generalitat por casi el 47% de los votantes. [3.7.] Se nos dirá que estas cosas desdicen de una apariencia o una proyección modernizadora en Cataluña; el pujolismo es, en cualquier caso, una ideología difícilmente identificable con la idea de progreso, pero tiene a sus espaldas una larga historia de lucha por las libertades democráticas y por la autonomía de Cataluña. [3.8] Y esto funciona de manera casi automática a la hora de responder a lo que desde el principio se ha identificado como una agresión a Cataluña misma. [3.9.] Claro que ni Cataluña ni cualquier otra realidad nacional pueden ser identificadas, según las categorías del pensamiento democrático, con un líder carismático o patrimonializadas por una ideología o un partido.

[4]

[4.1.] En su discurso de investidura, Jordi Pujol lamentó las simientes de odio que pudieran fructificar en la clase política, y realizó un llamamiento a la calma y la serenidad. [4.2.] Esa actitud expresa la emotividad con que se vive el conflicto creado por la querella en Cataluña. [4.3] Quizá eso explique el hecho de que, presentada la querella, el Gobierno de Felipe González y los socialistas catalanes (el PSC) hayan perdido toda iniciativa en la batalla política. [4.4] Se diría que esperan una resolución de la querella desfavorable para Jordi Pujol –lo que, en cualquier caso, no mejoraría mucho la situación, en estrictos términos políticos, que digamos– o que aguardan a que el tiempo y otros problemas diluyan éste en el olvido. [4.5.] De todas formas, si la querella no es admitida a trámite, o si el eventual proceso no terminara en condena, habrá que reconocer que sería un milagro que no se produjera en ese momento la crisis gubernamental tan aplazada por Felipe González. [4.6.] Claro que con tal de demostrar la capacidad de duración de su Gabinete, el presidente parece capaz de cualquier cosa.

5.3.2. Les macroestructures semàntiques

El tema central de l'editorial és l'anàlisi del moviment de suport a Jordi Pujol arran de la querella de Banca Catalana[1]. Té dues tesis que el sintetitzen:

> 1. Existeix un sentiment de greuge en amplis sectors socials de Catalunya per la querella presentada pel fiscal general contra Pujol en el cas Banca Catalana, perquè els seguidors de Jordi Pujol creuen que: a) és una venjança per haver guanyat per majoria absoluta (CiU: 47% dels vots) i b) la querella està instigada des del govern central.
>
> 2. Hi ha hagut una campanya populista consubstancial a la ideologia i estratègia del partit de Jordi Pujol, el qual ha aconseguit associar la seva persona amb Catalunya.

La segona de les proposicions, que és explícita en el text, dota el conjunt de l'editorial de coherència semàntica. El fet de la manifestació és anecdòtic per als nostres objectius.

Les dues proposicions formen un tot amb els paràgrafs que a continuació analitzarem. I podrem veure, com en els altres casos, les corroboren.

5.3.3. Temes, implicacions i pressuposicions

Títol	Tema	Implicacions	Pressuposicions
Por las sendas del populismo catalán	*La implicació*	Pujol practica el populisme.	

El títol, a la vista de les tesis, no ofereix dubte que implica que Pujol practica el populisme.

[1] Per adquirir una idea sobre la querella de Banca Catalana global i suficient per als objectius que ens hem marcat en aquest nivell d'anàlisi, el lector pot recórrer a la lectura creuada de l'editorial que ara ens ocupa i els següents editorials també reproduïts en aquest treball: *El País*, 29.11.86; *El Periódico*, 30.5.84 i 22.11.86; *La Vanguardia*, 31.5.84 i 22.11.86; *Avui*, 30.5.84 i 22.11.86.

Si el lector desitja una documentació més detallada pot recórrer al capítol "El caso Banca Catalana" de Andreu MISSÉ, a *Memoria de Catalunya*, Madrid: El País.1997 i a dues obres més extenses BAGES, GONZÁLEZ i REIXACH 1985 i CABANA 1988.

1r Paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[1.1] Pujol fue reelegido ayer como presidente de la Generalitat de Cataluña, gracias a la mayoría parlamentaria que deparó a CiU su victoria en los comicios autonómicos del pasado 29 de abril, reforzada en la investidura por los votos de Esquerra Republicana y Alianza Popular.	La majoria parlamentaria de CiU va elegir Pujol president de la Generalitat. ERC i AP hi van votar a favor.		
[1.2.] La querella interpuesta por el fiscal general del Estado contra Pujol y otros ex directivos de Banca Catalana, acusados de apropiación indebida y falsedad en documento mercantil, ha contribuido a transformar en un corto plazo esta victoria en casi una apoteosis.	La victòria de Pujol és gairebé una apoteosi La querella de Banca Catalana ha donat més relleu a la victòria electoral. Pujol i altres exdirectius de Banca Catalana estan acusats d'apropiació indeguda i falsedat en document mercantil.		

El primer paràgraf bàsicament és introductori i exposa un sèrie de fets que estan fora de dubte. Només hi ha un element analític destacat, l'efecte de la querella sobre la victòria de Pujol del qual no se'n pot extreure cap inferència rellevant. Passem a la següent oració.

[1.3] La manifestación que congregó ayer algunas decenas de millares de personas delante del Parlamento catalán pone de relieve que los nacionalistas catalanes han sabido calar en zonas del sentimiento ciudadano y canalizarlo políticamente en su favor y en contra del gobierno central.	Ahir hi va haver una manifestació amb desenes de milers de suport a Pujol. Els nacionalistes catalans han sabut calar en els sentiments d'una part dels ciutadans i els han mobilitzat al seu favor i contra el govern.	Els nacionalistes han aprofitat políticament els sentiments ciutadans	

Si bé va ser palès que hi va haver una manifestació, la valoració d'aquesta és discutida. No cal fer una discussió sobre el nombre efectiu de participants per adonar-nos que l'expressió "algunas decenas de millares de personas" comporta una presentació mitigadora de la

importància de la manifestació. Fins i tot contradient una de les rutines habituals en l'anomenat estil periodístic, la que mana aportar dades precises i rigoroses, l'editorialista opta per una fórmula imprecisa que, haguessin estat les desenes de milers que fossin, comporta una valoració a la baixa, en plena consonància amb el quadrat ideològic.

La valoració reductiva de la manifestació a partir de les xifres contrasta amb l'estimació anterior, a [1.2.], segons la qual la victòria de Pujol s'ha convertit en "casi una apoteosis", apoteosi –un terme també carregat negativament– que justament es deriva del fet que hi hagués hagut la manifestació. Totes dues tries lèxiques –"apoteosis" i "algunes decenas ..."– i el seu ordre d'aparició en el text reforcen la mitigació dels èxits del contrincant. L'ús del mot 'apoteosi' indica el caràcter espectacularitzant del resultat, relacionant-lo directament en el paràgraf següent amb la manifestació

Com en molts altres casos, si l'oració [1.3.] és clara ella mateixa ja és un tema i, per tant, en la segona columna podem posar *Ídem.* Però en aquest cas, no té interès veure si la manifestació posa o no de relleu que 'els nacionalistes catalans han calat en zones del sentiment ciutadà ....'. Sí que té interès la segona part explícita, que podem parafrasejar així:

> 'Els nacionalistes catalans han sabut calar en els sentiments d'una part dels ciutadans i els han mobilitzat a favor seu i contra el govern central'

I com indiquen les formes verbals 'han sabut calar' i 'canalitzar-lo' a favor seu i contra el govern, de la mateixa segona part de l'oració, s'infereix que:

> 'Els nacionalistes han aprofitat políticament els sentiments ciutadans'

Presenta així el diari un primera característica populista dels nacionalistes catalans (CiU). Les connotacions negatives dels qualificatiu populista quedaran expressament palesades més endavant en aquest editorial.

[1.4.] Las tesis paranoicas que la Prensa reaccionaria exhibe en torno a la necesidad de demostrar la inocencia gubernamental de no intervención en la Justicia, y no la inocencia de 25 personas sospechosas de delito, según el fiscal, no deben servir, empero, para alimentar la paranoia contraria: la de suponer que esta manifestación popular no responde también, y sobre todo, a la expresión de un sentimiento agraviado, que entronca, guste o no a los observadores, con la más pura de las realidades catalanas.	*Les pressuposicions* Qui no entén que hi ha també un sentiment de greuge a Catalunya que explica l'èxit de la manifestació de suport a Pujol està equivocat	Pensar que el govern ha instigat la querella és fruit de la imaginació de qui ho diu. El govern no ha de demostrar que no ha intervingut. Els 25 sospitosos tampoc han de demostrar que són innocents. És incongruent pensar alhora que el govern ha de demostrar que és innocent i no pensar que els acusats són qui ha de demostrar que són innocents.	La premsa reaccionària manté tesis paranoiques en dir que el govern ha de demostrar que no ha intervingut, que és innocent. La manifestació respon a un sentiment de greuge. El sentiment de greuge forma part de la realitat catalana

La quarta oració del primer paràgraf no té una redacció afortunada al pretendre lligar una mena del que el diari entén per paranoia amb una altra mena de posició que, segons el diari és també paranoica. La metàfora mèdica revela que, segons el diari, pensar que la querella ha estat instigada pel govern és fruit de la imaginació dels que ho mantenen –als quals presenta negativament com a 'paranoics'–. Entre aquests hi ha els que el diari qualifica de premsa reaccionària.

En conseqüència, és absurd mantenir que el govern ha de demostrar la seva innocència, perquè tampoc els 25 sospitosos han de demostrar que són innocents.

No té interès veure si negar que la manifestació popular respon també, i sobretot, a un sentiment de greuge és paranoic, però sí que té interès adonar-se que el diari sí que entén que la manifestació respon a un sentiment de greuge i, per tant, a més a més, dóna per pressuposat el sentiment de greuge i el seu arrelament a Catalunya.

2n Paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[2.1] Desde esta perspectiva, la movilización de ayer en respaldo de Jordi Pujol refleja la sensibilidad herida de amplios sectores sociales de Cataluña, que no pueden separar la presentación de una querella sobre el pasado de Banca Catalana, ni de la reciente victoria absoluta de CiU en las elecciones autonómicas, ni de la creencia en que el gobierno ha impulsado la acción del fiscal general del Estado.	A Catalunya hi ha amplis sectors socials ferits en la seva sensibilitat.	S'ha de separar la querella de Banca Catalana de la victòria de CiU i de la creença que el govern va instigar la querella.	Els sectors que donen suport a Pujol afirmen que el govern va instigar la querella de BC.

Si la mobilització reflecteix una sensibilitat, pressuposa que la sensibilitat existeix i és tan clara la inferència que hem posat la pressuposició directament en la columna dels temes.

Dir que hi ha sectors que no poden separar la querella, de la victòria de CiU i de la creença que el govern va instigar la querella, implica que, segons el diari, les tres coses s'han de separar alhora de discutir-les i esbrinar responsabilitats. Vegi's més endavant l'anàlisi de nivell 2 de l'editorial de l'*Avui* del 22.11.86 per comprovar com justament aquest diari s'identifica amb els esmentats sectors i no separa les qüestions tal com opina *El País* que fan els que donen suport a Jodi Pujol.

Fem notar que una part molt important de la disputa gira al voltant d'una creença que seria extremadament difícil comprovar fefaentment –com si no–, a saber, si el govern de l'Estat va instigar o no la querella de Banca Catalana (BC). Fem notar que el lector estàndard està en els millors dels casos en la mateixa situació que nosaltres.

[2.2] Otros factores han contribuido a exacerbar todavía más los ánimos: la inexistencia de un fuero procesal que equiparase las garantías de los parlamentarios autonómicos con las de los diputados del congreso; los excesos verbales de Alfonso Guerra durante la campaña electoral, y la impresión, que los hechos sólo avalan en parte, pero que se ha extendido, de que la voluntad de llegar hasta el fondo de las irregularidades de Banca Catalana implica un agravio comparativo respecto a otros casos.	Hi ha elements secundaris que han exacerbat el sentiment de greuge: - Pujol no té garanties similars a les dels diputats del Congrés. - Guerra es va excedir. - impressió de tracte massa rigorós si se'l compara amb altres bancs.	Hi hauria d'haver un fur que equiparés els parlamentaris autonòmics amb els diputats. Alfonso Guerra es va excedir amb el que va dir. Qui creu que hi ha un greuge comparatiu en el tracte cap a Banca Catalana exagera.	Els fets avalen només en part que es tracta amb més rigorositat les irregularitats de Banca Catalana que les d'altres entitats bancàries.

Les implicacions extretes de [2.2.] són totes força automàtiques, tret de:

'Qui creu que hi ha un greuge comparatiu en el tracte cap a Banca Catalana exagera'.

Però, la inferència resulta inevitable quan ens adonem que el diari qualifica de 'impressió' la creença del greuge comparatiu i afegeix que els fets 'només l'avalen en part'. Per tant, segons el diari, no l'avalen globalment, en conseqüència qui ho manté, com a mínim, exagera. Fem notar que en restaria pendent la comprovació, o si més no la discussió de la pressuposició, si fos un dels objectius d'aquest treball. Al lector estàndard, de nou, en el millor dels casos, també li quedaria pendent.

Pel que fa a la matriu ideològica, és pertinent tenir en compte la primera implicació –la reclamació d'un fur que equiparés els parlamentaris autonòmics amb els diputats–.

[2.3] Sobre ese trasfondo de irritación ha operado una activa campaña de movilización, incluidos anuncios en la Prensa de los más variados gremios y asociaciones, y el flete de autobuses para trasladar a los manifestantes, que ha coloreado la convocatoria de un inconfundible tono populista.	La manifestació ha tingut un to populista.	El caràcter populista procedeix del suport dels gremis i associacions diverses i de les gent de fora de Barcelona.	Les bases del populisme de CiU estan en els més diversos gremis. Un nombre rellevant de manifestants són de fora de Barcelona.

El més rellevant ideològicament és que atorga el caràcter populista a l'origen divers, de gremis i associacions, i al fet que un nombre significatiu de manifestants siguin de fora de la ciutat de Barcelona, una dada inferida de notar l'al·lusió al noliejament d'autobusos.

3r Paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[3.1] En este populismo, siempre rentable a corto plazo en política y siempre peligroso a medio y largo plazo, según la historia enseña, radica, a la postre, gran parte de la estrategia adoptada y de la ideología profunda del partido de Pujol.	L'estratègia i la ideologia de Pujol són populistes	Pujol té una estratègia i una política rendible a curt termini i perillosa a mig i llarg termini.	La història ensenya que el populisme és rendible a curt termini i perillós a mig i llarg termini

El populisme que, segons el diari, és la ideologia profunda del partit de Pujol i és perillós a mig i llarg termini –segons el diari, és una ensenyament de la història– va perfilant-se més en la següent oració.

[3.2] Es significativa esta polarización en torno a un político acusado, ni más ni menos, que de graves delitos y que, sin embargo, ha conseguido transmitir a un elevadísimo número de ciudadanos, la idea de que su persona, entendida como resumen de una trayectoria en el pasado y de un compromiso programático hacia el futuro, se asocia con la historia y la realidad de Cataluña.	La polarització en torn de Pujol és significativa [del populisme].	La trajectòria i la persona de Pujol és una cosa diferent de la història i la realitat de Catalunya. Pujol utilitza per fer populisme la seva trajectòria política i els seus projectes de futur. El populisme de Pujol comporta la polarització es dona al voltant d'un presumpte delinqüent.	La polarització gira al voltant de Pujol. Els delictes de què s'acusa Pujol són greus. Pujol ha convençut molt ciutadans que ell representa la història i la realitat de Catalunya.

En assenyalar que Pujol està acusat de greus delictes, i en dir que la polarització es dóna a l'entorn d'un polític acusat de greus delictes, s'implica que el populisme de Pujol comporta la polarització al voltant d'un presumpte delinqüent.

Les pressuposicions i les implicacions són prou clares. Comentem tan sols que, segons el diari, el populisme consisteix, doncs, també en la polarització de la política entorn d'una figura, Pujol, i en associar la trajectòria de Pujol amb la història de Catalunya.

[3.3] Cualquier tentativa de interpretar la adhesión popular a Jordi Pujol fuera del marco de los sentimientos y emociones nacionalistas está condenada al fracaso.	L'anàlisi del populisme pujolista fracassarà si no incorpora la dimensió nacionalista.	L'adhesió popular a Pujol forma part d'un fenomen que té a veure amb els sentiments i les emocions nacionalistes.	

Encara ampliant el perfil del 'populisme pujolista', el diari en fa part també a dos elements contraposat als racionals, els sentiments i les emocions nacionalistes.

[3.4.] La habilidad del partido de Pujol y de sus portavoces ha estado fundamentalmente en el terreno en el que han logrado poner la polémica, con la ayuda ingenua del fraguismo, que prefiere agitar el nacionalismo catalán contra el Gobierno de Madrid, aunque sea renunciando olímpicamente a sus soflamas sobre la sagrada unidad de la patria.	CDC ha portat la polèmica a un altre terreny: el que està en qüestió és el govern central. Fraga ha col·laborat amb Pujol perquè prefereix atacar el govern de l'Estat [que és del PSOE].	Fraga agita el nacionalisme català i no és conseqüent perquè això debilita la unitat de la pàtria que ell defensa amb els seus escarafalls.	Fraga ha ajudat Pujol carregant contra el govern central.

[3.4.] és un preàmbul del que ve. El més significatiu: Fraga actua per antisocialisme.

[3.5.] Los catalanes a quienes ha ofendido que Pujol pueda ser considerado por el fiscal como un ciudadano bajo sospecha no se indignan ante esa iniciativa por simple aversión a los socialistas que ocupan el Gobierno del Estado, pero también la alcaldía de Barcelona, o porque propugnen la unión de la derecha autoritaria española con el catalanismo moderado.	Els catalans ofesos no són antisocialistes ni estan per unir-se amb Fraga.	Els catalans ofesos són catalanistes moderats.	El fiscal tan sols considera Pujol com a un ciutadà més, que en el aquest cas està sota sospita.

Els catalans ofesos en els seus sentiments o emocions nacionalistes no ho estan per antisocialisme com Fraga. Són nacionalistes moderats.

[3.6.] El móvil de su protesta es el rechazo de la eventual participación del Ejecutivo, heredero de una secular tradición centralista, en los intentos de procesar a un líder nacionalista que ha sido elegido presidente de la Generalitat por casi el 47% de los votantes.	Els catalans ofesos ho estan perquè pensen que l'executiu central ha participat en la querella contra el president.	La participació del govern central en la querella és només una sospita.	El govern central pateix l'herència de la tradició centralista.

L'enunciat de [3.6.] reprèn bàsicament proposicions que ja han aparegut en altres formes. Noti's, no obstant, la pressuposició generada per l'esment a l'herència de la tradició centralista que pateix el govern de l'Estat. Podem dir 'pateix', perquè, segons l'editorial, sobre la base d'aquesta herència, els catalans ofesos ho estan a causa d'una 'eventual' participació que, segons l'editorialista, era producte de la imaginació paranoica.

[3.7.] Se nos dirá que estas cosas desdicen de una apariencia o una proyección modernizadora en Cataluña; el pujolismo es, en cualquier caso, una ideología difícilmente identificable con la idea de progreso, pero tiene a sus espaldas una larga historia de lucha por las libertades democráticas y por la autonomía de Cataluña.	El populisme de Pujol no fa per una Catalunya modernitzadora.	El pujolisme no és progressista, encara que hagi lluitat per les llibertats i l'autonomia.	El pujolisme és una ideologia. El pujolisme té una llarga història de lluita per les llibertats i l'autonomia.

En síntesi, el pujolisme és una ideologia antiquada, no progressista.

[3.8] Y esto funciona de manera casi automática a la hora de responder a lo que desde el principio se ha identificado como una agresión a Cataluña misma.	La història de lluita de Pujol serveix perquè la querella contra ell s'identifiqui com una agressió a Catalunya.		Pujol és un líder carismàtic.
[3.9.] Claro que ni Cataluña ni cualquier otra realidad nacional pueden ser identificadas, según las categorías del pensamiento democrático, con un líder carismático o patrimonializadas por una ideología o un partido.	*Les implicacions*	No és democràtic identificar un país amb un líder. El pujolisme identifica Pujol amb Catalunya. El pujolisme i CDC es presenten com a sinònims de Catalunya.	

Les implicacions, de fet generades des de [3.9.], són el més important i rellevant d'aquest fragment, perquè aporten més elements per a la matriu ideològica sobre la qüestió catalana del diari.

4t. Paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[4.1.] En su discurso de investidura, Jordi Pujol lamentó las simientes de odio que pudieran fructificar en la clase política, y realizó un llamamiento a la calma y la serenidad.	Pujol crida a calmar els ànims.	Pujol entén que s'han sembrat llavors d'odi	

[4.2.] Esa actitud expresa la emotividad con que se vive el conflicto creado por la querella en Cataluña.	*La implicació*	Els seguidors de Pujol entenen que qui ha promogut la querella ha sembrat llavors d'odi.	
[4.3] Quizá eso explique el hecho de que, presentada la querella, el Gobierno de Felipe González y los socialistas catalanes (el PSC) hayan perdido toda iniciativa en la batalla política.	El govern central i el PSC entenen que l'emotivitat existent aconsella no fer res.		El govern de Felipe González i el PSC estan paralitzats políticament.
[4.4] Se diría que esperan una resolución de la querella desfavorable para Jordi Pujol –lo que, en cualquier caso, no mejoraría mucho la situación, en estrictos términos políticos, que digamos– o que aguardan a que el tiempo y otros problemas diluyan éste en el olvido.	Els socialistes estan a l'expectativa. Un sentència contra Pujol no milloraria el panorama polític.		
[4.5.] De todas formas, si la querella no es admitida a trámite, o si el eventual proceso no terminara en condena, habrá que reconocer que sería un milagro que no se produjera en ese momento la crisis gubernamental tan aplazada por Felipe González.	*La implicació*	González ha d'aprofitar la crisi per recompondre el govern.	
[4.6.] Claro que con tal de demostrar la capacidad de duración de su Gabinete, el presidente parece capaz de cualquier cosa.	*La implicació*	És absurda l'actitud tossuda de González.	González vol demostrar que el seu gabinet és durador.

Només cal afegir un comentari al conjunt de temes, implicacions i pressuposicions extretes d'aquest paràgraf.

Després de deixar clar que els socialistes no han sabut reaccionar arran de la presentació de la querella per part de fiscal general de l'Estat i de la reacció de Convergència i Jordi Pujol, el diari recomana una reestructuració del govern a González, al costat del qual ha estat al llarg de l'editorial defensant-lo de les responsabilitats que li atorguen els pujolistes.

La defensa del govern de González s'ha materialitzar en la qualificació de 'paranoics' a aquells que insinuen que el govern estava darrera de la presentació de la querella, en la presentació del govern de l'Estat com a víctima de la tradició secular centralista i com a víctima del suport de Fraga a Pujol pel fet de ser un govern al qual el dirigent gallec s'oposa.

El diari destaca que el tipus de lideratge que exerceix Pujol suposa, per una part, la seva identificació amb Catalunya i, per l'altra, el recurs al populisme. Aquesta presentació negativa mitiga l'èxit de l'oposant. *El País* arremet també contra els oposants directes, la premsa reaccionària, que defensa tesis 'paranoiques', situant així clarament una frontera entre ell i els altres diaris, en maximitzar-ne els errors.

5.4. Anàlisi de nivell 2 de l'editorial: "La batalla de las lenguas"

5.4.1. L'editorial

EL PAÍS, viernes 27 de junio de 1986

La batalla de las lenguas

[1]
[1.1] Las sentencias del Tribunal Constitucional sobre tres recursos del Gobierno acerca de las leyes de normalización lingüística de los Parlamentos catalán, vasco y gallego significan un paso trascendente en la construcción del Estado de las autonomías.

[2]
[2.1] El criterio seguido por los magistrados para aceptar determinados recursos y rechazar otros ha sido el que marca el artículo 3 de la Constitución. [2.2.] Ésta establece de forma bien clara que las lenguas de las comunidades autónomas son objeto de protección y de derechos, pero no de obligaciones por parte de los ciudadanos. [2.3.] Así que el artículo primero de la ley del Parlamento gallego, que situaba en pie de absoluta igualdad la lengua vernácula y la castellana (hace referencia al deber de los gallegos de conocer su lengua), ha sido declarado inconstitucional. [2.4.] Igualmente, el artículo 8.3 de la ley vasca, que contempla la posibilidad de que la Administración autónoma utilice en exclusiva el vascuence en determinadas situaciones es también declarado inconstitucional, ya que afecta a una discriminación del castellano. [2.5] La prioridad de éste es reconocida de manera explícita por la sentencia cuando dice: " sólo del castellano se establece constitucionalmente un deber individualizado de conocimiento, y con él, la presunción de que todos los españoles lo conocen". [2.6] Es decir, que si es un derecho de catalanes, gallegos y vascos el conocer y usar sus respectivas lenguas y un deber del Estado el protegerlas, sólo el castellano es de obligatorio y presumible conocimiento por parte de todos los españoles.

[3]
[3.1.] La actitud de los magistrados responde al intento de llegar a una situación de bilingüismo lo más perfecta posible allí donde coexisten dos lenguas oficiales. [3.2.] Se rechaza todo tipo de norma que obligue al ciudadano a aprender una lengua que no sea el castellano y se declaran inconstitucionales las leyes que tiendan a implantar, aunque sea parcialmente, el monolingüismo. [3.3.] En este sentido, la sentencia clarifica el estatuto de co-oficialidad de las lenguas en las tres comunidades autónomas de referencia, y aporta al respecto matices novedosos e interesantes. [3.4.] En primer lugar, se establece, en la sentencia sobre la ley vasca, que la co-oficialidad afecta no sólo a las Administraciones autónomas, sino a todos los poderes públicos, incluidos los centrales, radicados territorialmente en cada comunidad. [3.5.] Ello lleva directamente a la exigencia de aplicación de la co-oficialidad en la fuerzas armadas y en sus relaciones con los ciudadanos. [3.6.] En segundo lugar, en otro de los fundamentos jurídicos se apunta la necesidad de poner fin a la situación de hecho que atribuye a la Administración central la protección de los derechos lingüísticos relacionados con el castellano, y a las Administraciones autonómica, iguales facultades para la protección de sus lenguas autóctonas. [3.7.] La sentencia declara que tanto el Estado como las comunidades autónomas deben garantizar y proteger el uso de ambas en cada comunidad. [3.8.] En

tercer lugar, se reconoce que los poderes públicos de las autonomías pueden establecer principios de prioridad lingüística en el reclutamiento de funcionarios adscritos a cada una de las comunidades.

[4]
[4.1.] La construcción de un Estado democrático y descentralizado, en el que se reconocen la pluralidad y la diversidad lingüística y cultural, no es fácil ni será rápida. [4.2.] Tras 40 años de dictadura y varios siglos de mentalidad uniformadora, no se puede esperar que, de la noche a la mañana, llegue fluidamente el consenso y la normalización. [4.3.] Las sentencias que comentamos constituyen un paso capital a la hora de evitar dramatismo y tensiones y de potenciar la riqueza lingüística de España.

5.4.2. La macroestructura semàntica

L'editorial que ens ocupa pot resumir-se en diverses proposicions, que a més són rellevants per als objectius de la nostra investigació:

> Tal com diu el Tribunal Constitucional:
> 1. els espanyols només tenen l'obligació de saber el castellà.
> 2. És un dret de catalans, gallecs i bascos usar la seva llengua, però no tenen l'obligació de conèixer-la.
> 3. La cooficialitat afecta totes les institucions de l'Estat a les comunitats autònomes, incloses les forces armades.
> 4. La protecció dels drets lingüístics relacionats amb el castellà són competència també de l'administració autonòmica

L'editorial exposa les sentències del Tribunal Constitucional i deixa clar que hi està d'acord des del primer paràgraf quan afirma que 'signifiquen un pas transcendent en la construcció de l'Estat de les autonomies' i ho repeteix en la darrera oració ([4.3.]) en qualificar-les de 'pas capital a l'hora d'evitar dramatisme i tensions i de potenciar la riquesa lingüística de Espanya'.

Justament la comunió de l'editorial amb les sentències aporta coherència global a l'editorial juntament amb el fet d'entendre que el reconeixement de la pluralitat lingüística, com a part de la construcció de l'Estat de les autonomies, no serà fàcil i ràpid. Podem, doncs, formular sintèticament dues proposicions que aporten coherència global a l'editorial:

> 'Las sentències del Tribunal Constitucional són un pas capital per evitar dramatismes i tensions i potencien la riquesa lingüística d'Espanya'
>
> 'El reconeixement de la pluralitat lingüística i cultural no és fàcil ni serà ràpid'

Ens tornarem a referir a aquest editorial més endavant, perquè el que s'hi manté està en absoluta contradicció amb el que es manté en un editorial posterior (24.12.94) sobre una altra sentència del Tribunal Constitucional, en aquesta ocasió només sobre la Llei de Normalització del català.

5.4.3. Els temes, les implicacions i les pressuposicions

Les macroestructures de l'editorial ja han aportat força proposicions rellevants per a la construcció de la matriu ideològica del diari. Això ens permetrà fer més via en els comentaris ja que la lectura dels quadres que a continuació extreuen els temes, les implicacions i les pressuposicions flueixen gairebé automàticament.

Títol	Temes	Implicacions	Pressuposicions
La batalla de las lenguas	El Tribunal Constitucional sentencia en la batalla de les llengües.	Hi ha una pugna al voltant de les llengües.	

1r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[1.1] Las sentencias del Tribunal Constitucional sobre tres recursos del Gobierno acerca de las leyes de normalización lingüística de los Parlamentos catalán, vasco y gallego significan un paso trascendente en la construcción del Estado de las autonomías.	*Ídem* El Tribunal Constitucional col·labora amb les sentències pronunciades a la construcció de l'Estat.	S'ha fet un pas en la consolidació de les autonomies. Les autonomies s'han de construir encara.	

Atesa la posició global del diari a favor de l'Estat de les autonomies, si considera que les sentències del Tribunal Constitucional en són un pas endavant, el diari implica que hi està d'acord.

2n paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[2.1] El criterio seguido por los magistrados para aceptar determinados recursos y rechazar otros ha sido el que marca el artículo 3 de la Constitución.	El Tribunal Constitucional s'até al article 3 de la Constitució.	El Tribunal Constitucional aplica la Constitució en resoldre sobre les lleis de normalització catalana, basca i gallega.	

L'article 3 de la Constitució diu:

> "1. El castellà és la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la.
> 2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.

3. La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció."

Si el tenim present serà més senzill seguir el següent fragment:

[2.2.] Ésta establece de forma bien clara que las lenguas de las comunidades autónomas son objeto de protección y de derechos, pero no de obligaciones por parte de los ciudadanos.	*Les implicacions*	L'article 3 estableix que les llengües de les comunitats autònomes són objecte de protecció i de drets. El castellà és l'única llengua de la qual se'n pot exigir el coneixement. I, possibilitat (a): L'article 3 estableix que les llengües de les comunitats autònomes no són objecte d'obligacions per part dels ciutadans [fals]. O, possibilitat (b) L'article 3 no estableix que les llengües de les comunitats autònomes siguin objecte d'obligacions per part dels ciutadans.	

La redacció de [2.2.], tret de deixar clar que, segons la Constitució, les llengües de les comunitats autònomes són objecte de protecció i de drets, deixa la segona part de l'oració oberta –"pero no de obligaciones por parte de los ciudadanos"– a tres interpretacions possibles:

(a) l'article 3 estableix que les llengües de les comunitats autònomes *no són objecte* d'obligacions per part dels ciutadans,

(b) l'article 3 *no estableix* que les llengües de les comunitats autònomes siguin objecte d'obligacions per part dels ciutadans,

i (c) atesa l'ambigüitat de [2.2] s'ha de contemplar que es vulgui dir (b) i (a) alhora: l'article 3 *no estableix* que les llengües de les comunitats autònomes siguin objecte d'obligacions per part dels ciutadans, però que no s'estableixi, no es contradiu –sinó consistent– amb la consideració que *no són objecte* d'obligacions per part dels ciutadans.

L'ambiguïtat del text constitucional dóna peu a les tres interpretacions i el mateix ocorre amb [2.2.]. És clar que de l'article 3 no es pot inferir *necessàriament* (a), justament perquè (a) és només una possibilitat i adoptar-la tanca les possibilitats que deixa obertes (b). Com veurem més endavant és extremadament rellevant, perquè és justament (a) el que interpreta el Tribunal Constitucional en aquesta ocasió i absolutament el contrari del que interpretarà el mateix Tribunal Constitucional uns anys més tard com hem apuntat fa unes línies.

La interpretació (b), a diferència de la (a), deixa la porta oberta a establir obligacions relatives a les llengües de les comunitats autònomes.

[2.3.] Así que el artículo primero de la ley del Parlamento gallego, que situaba en pie de absoluta igualdad la lengua vernácula y la castellana (hace referencia al deber de los gallegos de conocer su lengua), ha sido declarado inconstitucional.	L'article primer de la llei gallega és inconstitucional.	És inconstitucional establir el deure dels gallecs / bascos / catalans de saber respectivament les seves llengües.	

Efectivament, com mostra [2.3.] la interpretació escollida pel Tribunal Constitucional de l'article 3 de la Constitució –que el diari assumeix– és la (a) i d'aquí que es declari inconstitucional l'article primer de la llei gallega i, per extensió, el diari impliqui la mateixa lògica per catalans i bascos. El Tribunal Constitucional escull una de tres possibilitats d'interpretació de l'article 3 que palesen les implicacions del paràgraf [2.2] i el diari el segueix.

Les tres interpretacions de l'article 3 eren possibles, certament, encara que no compatibles [aquest un problema derivat de l'ambiguïtat del text Constitucional]. No obstant, el que no és una inferència que respecti la lògica –justament perquè les tres són possibles– és deduir amb caràcter de necessitat com fa el diari –seguint els passos del Tribunal Constitucional– que de la Constitució es deriva la interpretació (a), perquè es podia haver derivat (b). Tampoc seria lògic inferir la (c), perquè si no es pot inferir com diem amb *caràcter de necessitat* (a) tampoc es pot lògicament inferir amb caràcter de necessitat (c) que conté (a) i (b). Hem detectat una inferència que es presenta com a necessària però que és tan sols opcional i, a més, tanca la

porta a altres desenvolupaments de la normativa, cosa que no hauria passat amb l'opció (b), com –ho tornem a dir– va passar uns anys després.

Noti's que la denominació de 'llengua vernacla'[1] –tret del significat etimològic, de llengua esclava–, com la de llengua de la comunitat autònoma, és diferent de 'llengua nacional' de Catalunya, País Basc o Galícia, una denominació que podria ser acceptable des del moment que la Constitució en l'article 2 es refereix a aquestes tres comunitats amb la denominació de 'nacionalitats'. Però en no atorgar-los la qualificació de nacionals queda aparentment justificat que no se les associï amb una regulació parella en obligacions i drets a la llengua que sí que es considera 'nacional'.

"Les altres llengües espanyoles" –que diu l'apartat 2– són tractades de fet com a "modalitats lingüístiques" –que mereixen "especial respecte i protecció", però no impliquen drets i deures. És a dir que, l'article 3 de la Constitució vehicula un emmascarament: les anomena llengües, però les tracta com a modalitats, un categoria sociolingüística, però no política.

[2.4.] Igualmente, el artículo 8.3 de la ley vasca, que contempla la posibilidad de que la Administración autónoma utilice en exclusiva el vascuence en determinadas situaciones es también declarado inconstitucional, ya que afecta a una discriminación del castellano.	És anticonstitucional que l'adminstració basca usi només l'èuscar. *La implicació*	Que en determinades ocasions l'administració autonòmica usi només la llengua de la Comunitat Autònoma (diferent del castellà) discrimina el castellà	

Amb la mateixa lògica es pronuncia la sentència contra la llei basca. Noti's que el text del diari diu 'discriminació del castellà' i no 'discriminació de ciutadans castellano-parlants', amb la qual cosa confereix una personificació a la llengua[2].

[1] "Verna": 'esclau nascut a casa de l'amo' d'on 'nascut en el país, indígena'. DELC vol. IX 176.
[2] La personificació és el reconeixement del caràcter d'institució de la llengua, en tant que institució en el si de la qual es produeix i reprodueix el sentit (BEGER i LUCKMANN 1997).

[2.5] La prioridad de éste es reconocida de manera explícita por la sentencia cuando dice: " sólo del castellano se establece constitucionalmente un deber individualizado de conocimiento, y con él, la presunción de que todos los españoles lo conocen".	El castellà és prioritari. Només del castellà s'estableix el deure individualitzat de conèixer-lo		
[2.6] Es decir, que si es un derecho de catalanes, gallegos y vascos el conocer y usar sus respectivas lenguas y un deber del Estado el protegerlas, sólo el castellano es de obligatorio y presumible conocimiento por parte de todos los españoles.	Per als espanyols només és obligatori (i presumible) el coneixement del castellà. L'Estat ha de protegir les llengües de les comunitats autònomes. Catalans, gallecs i bascos tenen dret a conèixer i usar les seves llengües.	Les llengües de les comunitats autònomes no poden ser de coneixement obligatori . El coneixement del català no és un deure individualitzable.	

[2.5.] i [2.6.] abunden sobre les idees ja comentades i pel que fa a les inferències són prou clares per evitar un comentari repetitiu al lector d'aquest escaneig.

Ara bé, noti's que en no individualitzar el deure de conèixer el català, el basc o el gallec, es desreponsabilitza els individus de la protecció de la 'modalitat' i es limita la responsabilitat a les institucions.

3r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[3.1.] La actitud de los magistrados responde al intento de llegar a una situación de bilingüismo lo más perfecta posible allí donde coexisten dos lenguas oficiales.	El Tribunal Constitucional està a favor del bilingüisme tan perfecte com sigui possible	El joc d'obligatorietats que estableix el Tribunal Constitucional estableix el bilingüisme més perfecte possible El bilingüisme més perfecte possible posa la llengua de l'Estat i la de les comunitats autònomes en condicions de desigualtat.	

Com es pot comprovar, la implicació

'El bilingüisme més perfecte possible posa la llengua de l'Estat i la de les comunitats autònomes en condicions de desigualtat.'

no es deriva només de [3.1.] sinó que té en compte fragments anteriors i el seu contingut implícit. Com en molts més casos, hi ha una progressió temàtica en el text i en les implicacions que se'n deriven i, com hem fet aquí, les implicacions es poden fer cristal·litzar en un moment determinat.

Les implicacions deixen clara quina és la concepció del 'bilingüisme més perfecte possible per a l'editorialista'. Una situació social no només de conflicte lingüístic[3], sinó també desigual normativament, tal com amplia la següent oració.

[3.2.] Se rechaza todo tipo de norma que obligue al ciudadano a aprender una lengua que no sea el castellano y se declaran inconstitucionales las leyes que tiendan a implantar, aunque sea parcialmente, el monolingüismo.	*La implicació*	Bilingüisme més perfecte possible comprèn: - cap obligació d'aprendre una llengua diferent del castellà. - cap pràctica monolingüista que no sigui la castellana.	És una pràctica pròpia del monolingüisme l'ús per part de l'administració en determinades circumstàncies de només una llengua.

La manca de precisió, o si més no, la mitigació que comporta anomenar 'bilingüisme més perfecte possible' a la situació descrita es reflecteix en l'estratègia paral·lela de qualificar com a 'llei que tendeix a implantar, encara que sigui parcialment, el monolingüisme' el fet que l'administració pugui utilitzar en alguns casos només una llengua.

Noti's també que descriure la decisió del Tribunal Constitucional com a 'bilingüisme més perfecte possible' reforça el caràcter *necessari* de la interpretació (a) que hem apuntat més amunt.

[3] Vegi's TURELL (1984, 198-210) per una discussió sobre els termes bilingüisme, diglòssia i conflicte lingüístic.

[3.3.] En este sentido, la sentencia clarifica el estatuto de co-oficialidad de las lenguas en las tres comunidades autónomas de referencia, y aporta al respecto matices novedosos e interesantes.	La sentència referida al cas basc estableix que s'ha d'entendre per cooficialitat de les llengües a les comunitats autònomes. La sentència diu coses noves.		
[3.4.] En primer lugar, se establece, en la sentencia sobre la ley vasca, que la co-oficialidad afecta no sólo a las Administraciones autónomas, sino a todos los poderes públicos, incluidos los centrales, radicados territorialmente en cada comunidad.	Tots els poders públics presents a la Comunitat Autònoma han de practicar la cooficialitat.		
[3.5.] Ello lleva directamente a la exigencia de aplicación de la co-oficialidad en la fuerzas armadas y en sus relaciones con los ciudadanos.	Les forces armades han de practicar la cooficialitat	La Guàrdia Civil, la Policia Nacional i l'exèrcit han d'aplicar la cooficialitat en la relació amb els ciutadans	

[3.3.], [3.4.] i [3.5.] mostren que l'editorialista entén que la inconstitucionalitat del monolingüisme també afecta a l'ús exclusiu del castellà per part de tots els poder públics, autonòmics o centrals, radicats a les comunitats autònomes.

[3.6.] En segundo lugar, en otro de los fundamentos jurídicos se apunta la necesidad de poner fin a la situación de hecho que atribuye a la Administración central la protección de los derechos lingüísticos relacionados con el castellano, y a las Administraciones autonómica, iguales facultades para la protección de sus lenguas autóctonas.	Les administracions autonòmiques també han de protegir els drets lingüístics relacionats amb el castellà, tal com fan amb les llengües autòctones		
[3.7.] La sentencia declara que tanto el Estado como las comunidades autónomas deben garantizar y proteger el uso de ambas en cada comunidad.	*Ídem*		

Queda clar que l'obligació de protecció dels drets relacionats amb el castellà és també responsabilitat de les dues administracions.

[3.8.] En tercer lugar, se reconoce que los poderes públicos de las autonomías pueden establecer principios de prioridad lingüística en el reclutamiento de funcionarios adscritos a cada una de las comunidades.	El coneixement de les llengües autòctones pot ser (o no ser) valorat positivament en el reclutament de funcionaris per a les administracions de les comunitats autònomes *La implicació*	No s'estableix que els poders públics no autonòmics puguin tenir en compte el coneixement de les llengües autòctones en el reclutament o destinació de funcionaris.	

Tant el tema explícit com la implicació són pertinents per dibuixar la situació lingüística que defensa el diari.

4t paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[4.1.] La construcción de un Estado democrático y descentralizado, en el que se reconocen la pluralidad y la diversidad lingüística y cultural, no es fácil ni será rápida.	*Ídem*	Les sentències contribueixen a la construcció d'un Estat democràtic i descentralitzat; i reconeixen la pluralitat lingüística Encara no se reconeix la diversitat cultural. El reconeixement de la diversitat lingüística i cultural, com a part de la construcció de l'Estat, tampoc és fàcil ni ràpid. Si a algú li semblen malament les sentències del Tribunal Constitucional, que tingui comprensió i paciència.	
[4.2.] Tras 40 años de dictadura y varios siglos de mentalidad uniformadora, no se puede esperar que, de la noche a la mañana, llegue fluidamente el consenso y la normalización.	És d'esperar que hi hagi lleis de les comunitats autònomes i que el Tribunal Constitucional les rectifiqui.	Les sentències del Tribunal Constitucional ja trenquen amb la mentalitat uniformadora secular. A algunes comunitats autònomes hi ha massa pressa.	

[4.3.] Las sentencias que comentamos constituyen un paso capital a la hora de evitar dramatismo y tensiones y de potenciar la riqueza lingüística de España.	*Les implicacions*	Els articles rebutjats podien crear dramatismes i tensions. Per potenciar la riquesa lingüística i evitar dramatismes i tensions cal anar pas a pas. Les sentències són sensates i potencien la riquesa lingüística d'Espanya.	

El darrer paràgraf és un epíleg que reprèn la filosofia global de la sentència del Tribunal Constitucional i de l'editorial emfasitzant el que l'editorialista entén que són les seves virtuts. O sigui, les línies estratègiques del quadrat ideològic es comencen a percebre.

Globalment, la lectura dels quadres i dels comentaris ens ha aportat uns quants elements més que descriuen la matriu ideològica del diari sobre la qüestió nacional catalana i corroboren l'extracció de les proposicions de la macroestructura semàntica.

El País posa de manifest el seu interès a situar en el pla de la legitimitat les diverses llengües de l'Estat. Malgrat això destaca que la legitimitat no està per sobre de l'obligatorietat del castellà; no arriba a la previsió de l'obligatorietat de les altres llengües.

Aquest editorial, d'altra banda, com ja hem dit, té la particularitat de plasmar una línia ideològico-política sobre la llengua basada en una inferència falsa. Ens hi tornarem a referir quan el comparem amb l'editorial d'*El País*, del dia 24.12.94.

5.5. Anàlisi de nivell 2 de l'editorial: "Así es si así os parece"

5.5.1. L'editorial

EL PAÍS, sábado 29 de noviembre de 1986

Así es si así os parece

[1]
[1.1] Tras una semana de espera, se ha dado a conocer el contenido del auto de exculpación de Jordi Pujol dictado por el pleno de la Audiencia de Barcelona en la querella sobre Banca Catalana. [1.2.] Tan largo plazo podría estar justificado por la extensión de la resolución judicial, inusitada para un texto que trata simplemente de rechazar un procesamiento. [1.3.] Pero el auto tiene más bien el aspecto de ser una sentencia dictada tras un juicio, lo que en este caso, evidentemente, no se ha producido.

[2]
[2.1.] Llama la atención la misma estructura del texto, bastante alejado del tono de la mayoría de los autos. [2.2.] La profusa argumentación jurídica dedicada a explicar el delito de apropiación indebida parece destinada a querer cerrar jurídicamente el asunto, lo cual es, nuevamente, más propio de una sentencia que de un trámite procesal. [2.3.] Es como si, convencido el tribunal de la existencia en Banca Catalana de apropiaciones de mero uso o de ilícitas utilizaciones temporales de dinero recibido en depósito, hubiera puesto especial cuidado en definir doctrinalmente que tales actuaciones no encajan en la definición penal de la apropiación indebida. [2.4.] Doctrina que el pleno la apoya en sentencias del Supremo, pero que es discutible con arreglo a la jurisprudencia consolidada de este mismo tribunal, que señala que el delito de apropiación indebida no implica una apropiación definitiva.

[3]
[3.1.] El auto no entra a analizar globalmente el funcionamiento y actividades de Banca Catalana, ni tampoco sus resultados económicos negativos ni las causas de su insolvencia, sino que se centra en el enjuiciamiento de la conducta particular de Pujol. [3.2.] El tribunal no aprecia en sus actuaciones el elemento de dolo específico del delito de apropiación, que es la voluntad de incorporar ilícitamente a su patrimonio dinero o bienes recibidos en depósito, comisión o administración. [3.3.] Tampoco estima que se hayan producido los elementos definitorios del delito de maquinación para alterar el precio de las cosas. [3.4.] Por lo que se refiere a la acusación de falsedad en los balances, ni siquiera entra a analizar penalmente la actuación de Pujol, ya que considera prescritos los hechos.

[4]
[4.1.] Se aporta, como decimos, numerosa jurisprudencia del Supremo para demostrar que, en el código Penal español, para que se pueda dar un delito de apropiación se exige la intención explícita de incorporar los bienes ajenos al patrimonio propio. [4.2.] Semejante análisis es inmediatamente previo a la conclusión de que no se ha encontrado ningún dato que pruebe que Pujol incorporara ilícitamente a su patrimonio dinero o bienes a él confiados como administrador de Catalana o que los desviara con un fin penalmente ilícito a favor de un tercero. [4.3.] En una palabra, que, como insistían sus defensores, "no se ha quedado con un duro". [4.4.] Por lo demás, la percepción por parte de Pujol de más de 84

millones de pesetas en dividendos cuando Banca Catalana se encontraba al borde de la quiebra se considera como, a lo sumo, una infracción del artículo 107 de la ley de Sociedades Anónimas. Planteado así, no comporta ninguna responsabilidad penal.

[5]
[5.1.] La referencia a irregularidades que, o no tienen cabida en ningún tipo delictivo o encajan en esferas jurídicas no penales, es acogida en el voto reservado del magistrado Bandrés, que admite la existencia de unas irregularidades en Banca Catalana que son de imposible persecución penal en España dada la inexistencia de una legislación adecuada. [5.2.] Los ocho magistrados que firman el otro voto particular no dudan en calificar de *delictivas* esta irregularidades, aceptando parte de las tesis del ministerio fiscal.

[6]
[6.1.] Nos encontramos, pues, ante una discusión jurídica de comprensión difícil para el ciudadano medio –e incluso para el ilustrado–. [6.2.] Es el auto un modelo de arcaísmo judicial, de tecnicismo abstruso y confuso, que conduce a un fin. [6.3.] Establecer la inocencia del banquero Jordi Pujol. [6.4.] Pero entre toda la fronda jurídica no deja de llamar la atención la opinión de los jueces en lo referente a la doble contabilidad que existía en Banca Catalana. [6.5.] El auto establece, ni más ni menos, que la *caja B* denunciada por los fiscales se debe interpretar como "una mera desagregación contable de la persona jurídica de Banca Catalana, SA, funcionando como mera entidad económica, admisible y eficaz desde un aspecto de mayor operatividad de la entidad bancaria (dejando al margen la otra valoración jurídica que ello pudiera comportar...)". [6.6.] Pese a la complicada y parvularia redacción de la frase, no es difícil descubrir en ella una especie de defensa de la existencia de la *caja B*, suponemos que en esta empresa y en cualquier otra, en función de la *operatividad*. [6.7.] O sea, que decenios de esfuerzos políticos y morales por la clarificación contable en las empresas y la honestidad fiscal se derrumban de un plumazo.

[7]
[7.1.] Pero, aparte de esta perla coleccionable en el museo de los horrores de la jurisprudencia española, el análisis del auto constituirá, no el punto final, sino el arranque de la polémica sobre las lagunas de nuestra ordenación legal y el uso que se está haciendo de ellas en la administración de los fondos de los ciudadanos. [7.2.] Se ha puesto demasiadas pocas veces de relieve que, con delitos o sin ellos, lo de Banca Catalana ha sido uno de los mayores fiascos financieros que recuerda la historia. [7.3.] Y que no pocos de los administradores –inocentes o culpables– de ese fracaso lo son hoy de cuantiosos fondos públicos en Cataluña.

[8]
[8.1.] No hay que olvidar, por último, que el caso, por lo que se refiere a los restantes 16 querellados, sigue inconcluso. [8.2.] Y si la exculpación de Pujol por la Audiencia es completa, no deja de ser, en algunos términos, reticente: no hay delito de falsedad, se dice, pero lo cierto es que no se ha entrado en el fondo de la cuestión, porque, en todos los casos, ya habría prescrito, no hay delito de apropiación porque falta el dolo, pero se reconoce (pese a que los magistrados casi cantan alabanzas de la *caja B*) que los flujos monetarios circularon por caudales indebidos; no hay maquinación, pero el desprendimiento de las acciones se realizó, efectivamente, muy poco antes de la apertura de la crisis de la entidad. [8.3] O sea, que así es si así os parece.

5.5.2. Macroestructura semàntica

Gairebé tot l'editorial és una contraargumentació de l'acte del ple de l'Audiència de Barcelona que aboca a una conclusió:

> L'acte d'exculpació de Pujol en la querella de Banca Catalana és errònia i indefensable des d'un punt de vista jurídic.

Per poder defensar que l'acte d'exculpació és no només indefensable jurídicament sinó erroni, l'editorial argumenta per demostrar que:

> 'Jordi Pujol és culpable d'apropiació indeguda i de falsedat en document mercantil'.

Aquest convicció, que es veu necessàriament implicada pel text, encara que mai no apareix afirmada explícitament, és la que lliga la tesi central i dóna coherència al conjunt.

5.5.3. Temes, implicacions i pressuposicions.

Títol	Tema	Implicacions	Pressuposicions
Así és si así os parece	La sentència és errònia.		

Després de la primera lectura resulta evident la traducció del títol en el tema.

1r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[1.1] Tras una semana de espera, se ha dado a conocer el contenido del auto de exculpación de Jordi Pujol dictado por el pleno de la Audiencia de Barcelona en la querella sobre Banca Catalana.	L'acte d'exculpació de Pujol ha trigat una setmana a fer-se conèixer.		

[1.2.] Tan largo plazo podría estar justificado por la extensión de la resolución judicial, inusitada para un texto que trata simplemente de rechazar un procesamiento.	*La implicació*	El text és sospitosament llarg pel que és costum.	
[1.3.] Pero el auto tiene más bien el aspecto de ser una sentencia dictada tras un juicio, lo que en este caso, evidentemente, no se ha producido.	*Les implicacions*	Hi ha alguna cosa estranya, perquè no **sembla** un acte d'exculpació sinó una sentència, sense judici. Per poder fer una sentència hauria calgut un judici i per tant no era pertinent un acte d'exculpació que evita el judici.	

Tot el primer paràgraf està dedicat a una primera aproximació crítica a l'acte de l'Audència sobre la base de la forma, de les aparences i, per aquest motiu, resulten més importants les implicacions del que es diu que el que literalment es diu. La darrera frase del paràgraf rubrica l'estratègia d'aixecar sospites sobre l'acte amb l'expressió "tiene más bien el aspecto de ser una sentència" d'un judici sense que hi hagi hagut judici. La sospita es plasma en la pregunta implicada '¿què ha passat, llavors?

En el següent paràgraf s'abunda sobre els indicis en la forma de l'acte:

2n paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[2.1.] Llama la atención la misma estructura del texto, bastante alejado del tono de la mayoría de los autos.	L'acte, pel to, no **sembla** un acte	El to és propi d'una sentència	
[2.2.] La profusa argumentación jurídica dedicada a explicar el delito de apropiación indebida parece destinada a querer cerrar jurídicamente el asunto, lo cual es, nuevamente, más propio de una sentencia que de un trámite procesal.	Hi ha molta argumentació jurídica. L'argumentació **sembla** que intenti tancar l'assumpte.	L'argumentació és pròpia d'una sentència.	

[2.3.] Es como si, convencido el tribunal de la existencia en Banca Catalana de apropiaciones de mero uso o de ilícitas utilizaciones temporales de dinero recibido en depósito, hubiera puesto especial cuidado en definir doctrinalmente que tales actuaciones no encajan en la definición penal de la apropiación indebida.		Hi va haver o bé apropiacions de mer ús, o bé utilitzacions il·lícites de diners que estaven en dipòsit. La doctrina que ha emès el Ple en l'acte fa una definició discutible del delicte d'apropiació indeguda. **Sembla com si** el tribunal hagués estat **especialment** curós en requalificar a la baixa les irregularitats de BC.	L'acte defineix doctrinalment que ni l'apropiació de mer ús ni la utilització il·lícita de dipòsits és 'apropiació indeguda'.
[2.4.] Doctrina que el pleno la apoya en sentencias del Supremo, pero que es discutible con arreglo a la jurisprudencia consolidada de este mismo tribunal, que señala que el delito de apropiación indebida no implica una apropiación definitiva.	Les sentències en què es recolza el Suprem no formen part de la jurisprudència consolidada. *Les implicacions i les pressuposicions*	El ple de l'Audiència ha emès un acte mal fonamentat en sentències del Suprem. El Ple de l'audiència ha emès un acte esbiaixat a favor de Pujol. Hi ha altres sentències del Suprem que posen en qüestió les sentències en què es recolza el ple. D'acord amb la jurisprudència consolidada, el diari estima que Jordi Pujol sí que va cometre delicte.	El Ple no es recolza en la jurisprudència consolidada que assenyala que l'apropiació indeguda és un delicte encara que no sigui una apropiació definitiva.

La mateixa prudència aparent del primer paràgraf es perllonga en el segon amb insinuacions introduïdes, com en la tercera oració, per fórmules pròpies d'especulacions com "Es como si, convencido ...".

La forma especulativa adoptada no pot evitar que de [2.3.] s'infereixi que hi ha hagut apropiacions de mer ús o utilitzacions temporals il·lícites de dipòsits, perquè si no fos així no tindrien cap sentit els esforços del Tribunal per explicar, en aquest acte d'exculpació, que aquestes apropiacions no són delicte. A més com que justament, l'editorialista entén que la

jurisprudència consolidada manté tot el contrari, implica que Jordi Pujol sí que va cometre un delicte.

3r paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[3.1.] El auto no entra a analizar globalmente el funcionamiento y actividades de Banca Catalana, ni tampoco sus resultados económicos negativos ni las causas de su insolvencia, sino que se centra en el enjuiciamiento de la conducta particular de Pujol.	L'acte analitza la conducta particular de Pujol, però no analitza el que hauria d'analitzar.	L'acte hauria d'haver analitzat: - el funcionament i activitats de Banca Catalana - els resultats negatius - les causes de la insolvència.	
3.2.] El tribunal no aprecia en sus actuaciones el elemento de dolo específico del delito de apropiación, que es la voluntad de incorporar ilícitamente a su patrimonio dinero o bienes recibidos en depósito, comisión o administración.	Segons el tribunal, no hi ha proves que Pujol actués per enriquir-se personalment de forma il·lícita		
3.3.] Tampoco estima que se hayan producido los elementos definitorios del delito de maquinación para alterar el precio de las cosas.	Segons el tribunal, no hi ha proves que Pujol 'maquinés' per alterar el preu de les coses.	Podria haver-hi un delicte de maquinació per alterar el preu de les coses.	
[3.4.] Por lo que se refiere a la acusación de falsedad en los balances, ni siquiera entra a analizar penalmente la actuación de Pujol, ya que considera prescritos los hechos.	El Tribunal no analitza si hi va haver falsedat documental perquè en cas d'haver-n'hi hagut hauria prescrit		

L'editorialista continua cridant l'atenció sobre el que entén que són defectes de l'acte i de pas recorda els resultats econòmics negatius de Banca Catalana.

És clar que l'editorialista estima important establir les responsabilitat dels inculpats per sobre de l'eventual prescripció del presumpte delicte. Ho fa palès a [3.4.].
En el següent paràgraf, l'editorial discuteix una mica més en detall la qualificació d'apropiació indeguda del ple de l'Audiència de Barcelona.

4t paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[4.1.] Se aporta, como decimos, numerosa jurisprudencia del Supremo para demostrar que, en el código Penal español, para que se pueda dar un delito de apropiación se exige la intención explícita de incorporar los bienes ajenos al patrimonio propio.	El Tribunal emfasitza la seva doctrina sobre apropiació indeguda *La pressuposició*		Segons el Tribunal no hi ha apropiació indeguda si no hi ha la intenció d'enriquir-se personalment
[4.2.] Semejante análisis es inmediatamente previo a la conclusión de que no se ha encontrado ningún dato que pruebe que Pujol incorporara ilícitamente a su patrimonio dinero o bienes a él confiados como administrador de Catalana o que los desviara con un fin penalmente ilícito a favor de un tercero.	El Tribunal troba que no hi ha proves inculpatòries d'apropiació indeguda contra Pujol		
[4.3.] En una palabra, que, como insistían sus defensores, "no se ha quedado con un duro".	El Tribunal coincideix amb els defensors en dir que Pujol no es va quedar ni un duro.		
[4.4.] Por lo demás, la percepción por parte de Pujol de más de 84 millones de pesetas en dividendos cuando Banca Catalana se encontraba al borde de la quiebra se considera como, a lo sumo, una infracción del artículo 107 de la ley de Sociedades Anónimas. [4.5.] Planteado así, no comporta ninguna responsabilidad penal.	*Les implicacions*	La percepció dels esmentats dividends hauria de comportar responsabilitat penal. El Tribunal maquilla la percepció de dividends de Pujol com a una simple infracció, però no com hauria d'haver estat qualificat.	Pujol va rebre 84 milions de dividends quan Banca Catalana estava a punt de fer fallida.

L'editorial prossegueix en l'acumulació de dades que deslegitimen l'acte per ser esbiaixat a favor de Pujol. La percepció de 84 milions en dividends per part de Jordi Pujol l'hem situada en la columna de les pressuposicions, perquè hauria de ser comprovada fefaentment, però atès que els magistrats es molesten a dir que seria tan sols una infracció de la llei de societats anònimes, donem per certificada la recepció dels dividends. En el nivell 3 de l'anàlisi, hauríem de comprovar si l'acte fa l'esmentada consideració, però com que som al nivell 2 de l'anàlisi, ho deixarem aquí.

5è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[5.1.] La referencia a irregularidades que, o no tienen cabida en ningún tipo delictivo o encajan en esferas jurídicas no penales, es acogida en el voto reservado del magistrado Bandrés, que admite la existencia de unas irregularidades en Banca Catalana que son de imposible persecución penal en España dada la inexistencia de una legislación adecuada.	Un jutge admet que hi ha irregularitats, però que no són perseguibles a Espanya per manca de lleis adequades		
[5.2.] Los ocho magistrados que firman el otro voto particular no dudan en calificar de *delictivas* esta irregularidades, aceptando parte de las tesis del ministerio fiscal.	Vuit magistrats entenen que les irregularitats sí que són delictuoses.		

Reforçant les tesis del diari, l'editorialista para esment dels vots particulars de magistrats que sí que consideren que Jordi Pujol va ser autor de pràctiques delictuoses, fins i tot, en el cas que per manca de legislació adequada no siguin perseguibles.

6è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[6.1.] Nos encontramos, pues, ante una discusión jurídica de comprensión difícil para el ciudadano medio –e incluso para el ilustrado–.	La discussió és molt difícil.		
[6.2.] Es el auto un modelo de arcaísmo judicial, de tecnicismo abstruso y confuso, que conduce a un fin.	*La implicació*	La foscor de l'acte té com a objectiu establir la innocència de Pujol.	L'acte és fosca i confusa.
[6.3.] Establecer la inocencia del banquero Jordi Pujol.			
[6.4.] Pero entre toda la fronda jurídica no deja de llamar la atención la opinión de los jueces en lo referente a la doble contabilidad que existía en Banca Catalana.	Malgrat la foscor s'entén i sorprèn l'opinió dels jutges sobre la doble comptabilitat a Banca Catalana.		

[6.5.] El auto establece, ni más ni menos, que la *caja B* denunciada por los fiscales se debe interpretar como "una mera desagregación contable de la persona jurídica de Banca Catalana, SA, funcionando como mera entidad económica, admisible y eficaz desde un aspecto de mayor operatividad de la entidad bancaria (dejando al margen la otra valoración jurídica que ello pudiera comportar...)".	El Tribunal no entén que l'existència d'una caixa B sigui un delicte.		Els fiscals entenen que l'existència de la caixa B era un element inculpatori.
[6.6.] Pese a la complicada y parvularia redacción de la frase, no es difícil descubrir en ella una especie de defensa de la existencia de la *caja B*, suponemos que en esta empresa y en cualquier otra, en función de la *operatividad.*	El Tribunal defensa l'existència de caixes B per 'operativitat'.		
[6.7.] O sea, que decenios de esfuerzos políticos y morales por la clarificación contable en las empresas y la honestidad fiscal se derrumban de un plumazo.	El Tribunal ha anihilat la honestedat fiscal.		

L'editorialista acumula amb el paràgraf sis més elements de deslegitimació per a la decisió del Tribunal i inculpatoris per als querellats.

7è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[7.1] Pero, aparte de esta perla coleccionable en el museo de los horrores de la jurisprudencia española, el análisis del auto constituirá, no el punto final, sino el arranque de la polémica sobre las lagunas de nuestra ordenación legal y el uso que se está haciendo de ellas en la administración de los fondos de los ciudadanos.	L'acte demostra que a la legislació espanyola hi ha molts forats i que hi ha qui els aprofita.	Els administradors de Banca Catalana van aprofitar forats de la legislació.	
[7.2.] Se ha puesto demasiadas pocas veces de relieve que, con delitos o sin ellos, lo de Banca Catalana ha sido uno de los mayores fiascos financieros que recuerda la historia.	Banca Catalana va ser un gran fracàs financer.		

[7.3.] Y que no pocos de los administradores –inocentes o culpables– de ese fracaso lo son hoy de cuantiosos fondos públicos en Cataluña.	Força administradors de Banca Catalana avui ho són de fons de la Generalitat.		

En síntesi, en el setè paràgraf, l'editorialista, recorda la crisi de Banca Catalana per donar-hi una projecció política no ja a la querella sinó al fracàs financer, en tant que una part dels querellats tenen responsabilitats públiques.

8è paràgraf	Temes	Implicacions	Pressuposicions
[8.1.] No hay que olvidar, por último, que el caso, por lo que se refiere a los restantes 16 querellados, sigue inconcluso.	El cas segueix obert per a 16 inculpats	Queda per veure si es demostra que són culpables. Si es demostrés que són culpables, podria ser contradictori amb l'exculpació de Pujol.	
[8.2.] Y si la exculpación de Pujol por la Audiencia es completa, no deja de ser, en algunos términos, reticente: no hay delito de falsedad, se dice, pero lo cierto es que no se ha entrado en el fondo de la cuestión, porque, en todos los casos, ya habría prescrito, no hay delito de apropiación porque falta el dolo, pero se reconoce (pese a que los magistrados casi cantan alabanzas de la *caja B*) que los flujos monetarios circularon por caudales indebidos; no hay maquinación, pero el desprendimiento de las acciones se realizó, efectivamente, muy poco antes de la apertura de la crisis de la entidad.	L'acte omet conclusions pertinents atesos els elements reunits (documents falsos, curs indegut de diners i sospitós despreniment d'accions)	L'acte d'exculpació de Pujol és inconsistent i injustificable.	
[8.3] O sea, que así es si así os parece.	*La implicació*		

O sigui, recull i resum: la sentència és errònia i indefensable.

Aquest editorial no ha aportat elements que contribueixin a dibuixar la matriu ideològica sobre la qüestió catalana d'*El País*, almenys per ara. Però aporta elements que poden ser

rellevants en l'anàlisi comparada que podrem efectuar amb els editorials dels altres diaris sobre aquest mateix tema.

Pel que fa al quadrat ideològic, es pot constatar que el conjunt de l'editorial és un construcció argumentativa basada, en un primer moment, en el que el mateix diari presenta com a aparences i, segonament, en estimacions –incomprovables per a nosaltres en aquest estadi– i totes conflueixen en la desautorització de l'acte que exculpa Jordi Pujol, amb qui el diari ja estava enfrontat en aquells moments. És a dir, si més no res d'aquest editorial contradiu el seguiment del quadrat ideològic.

Així, el lector d'aquest treball pot ara continuar llegint les anàlisis dels altres editorials del diari *El País* que vénen a continuació. Però també pot saltar a la lectura i les anàlisis dels editorials que els altres diaris van publicar en conèixer el desenllaç de la querella.

5.6. Anàlisi de nivell 3 de l'editorial: "La fiesta nacional"

5.6.1. L'editorial

El text de l'editorial és el següent:

La fiesta nacional

[1]
[1.1] Es lamentable que los presidentes de Euskadi y Cataluña se hicieran notar únicamente por su ausencia en la conmemoración de la fiesta nacional del 12 de octubre, instituida por el Parlamento. [1.2] Por discutible que resulte la decisión de instaurar esta fiesta en el día señalado, cuenta con la legitimación casi unánime de los representantes de la soberanía popular. [1.3] Es doloroso, además, porque indica la distancia que todavía nos queda por recorrer para que los usos y costumbres de la sociedad española sean equiparables a los de los países con larga tradición democrática. [1.4] En ellos, la puesta en tela de juicio de las decisiones del Gobierno de turno por parte de la oposición no se traduce en un permanente cuestionamiento del marco legal, incluyendo los símbolos –la bandera, el himno, las conmemoraciones– genéricamente aceptados como elementos de cohesión social e identificación afectiva de los ciudadanos.

[2]
[2.1] Y es más que preocupante que sean precisamente los representantes de las dos nacionalidades con más acusada personalidad quienes reincidan en su actitud de asentar su propia identidad, no tanto en la exaltación de los propios valores y símbolos como en la negación de los considerados comunes a todos los ciudadanos y comunidades del Estado. [2.2] La sociedad civil sólo puede asentarse en la aceptación del contrato en virtud del cual los ciudadanos particulares renuncian a una parte de su derecho de autoafirmación a cambio de una acción similar de los demás. [2.3.] Esa convención de la que nace el Estado moderno es incompatible con ciertas actitudes características de los nacionalismos periféricos españoles a la hora de acatar la legalidad. [2.4] La ausencia de Pujol y Ardanza es deplorable en cuanto supone renunciar a la función pedagógica a que los representantes de la ciudadanía están obligados. [2.5] En particular, cuando se viven los años fundacionales de una nueva forma de convivencia entre los pueblos españoles, definida por el Estado de las autonomías.

[3]
[3.1] Pero resulta inevitable referirse también a la otra cara de la moneda: la torpeza con que se ha procedido a la hora de plantear la instauración de un símbolo destinado a reforzar los lazos de convivencia. [3.2] La elección del 12 de octubre, la antigua *fiesta de la raza*, en torno al concepto de *hispanidad* –popularizado en nuestro siglo, por cierto, por un vizcaíno, el obispo monseñor Vizcarra–, resulta, desde luego, discutible. [3.3] Sin embargo, tratándose de una decisión casi unánime de los representantes de los ciudadanos, era lógico dejarlo estar, a condición de que el contenido dado a la celebración no resultara en sí mismo una nueva invitación a la división.